

Erkendelse

Bett År

Doctor scientiarum socialium honoris causa

Akademiske grader og prisopgaver

Bett År, Norge, tildeles graden for sin omfattende forskningsvirksomhed på en lang række vigtige samfundsområder: både nationalt og internationalt, men først og fremmest inden for den samfundsvitenskabelige kvindeforskning, et arbejde, der har været til stor inspiration for både nordiske og europæiske kvinder i bestræbelserne på at opnå ligestyrelse og skabelse af et mere menneskeligt samfund, som lægger vægt på humane demokratiske idealer.

Dr. h.c. h. c. 1998

Dr. h.c. h. c. 1998

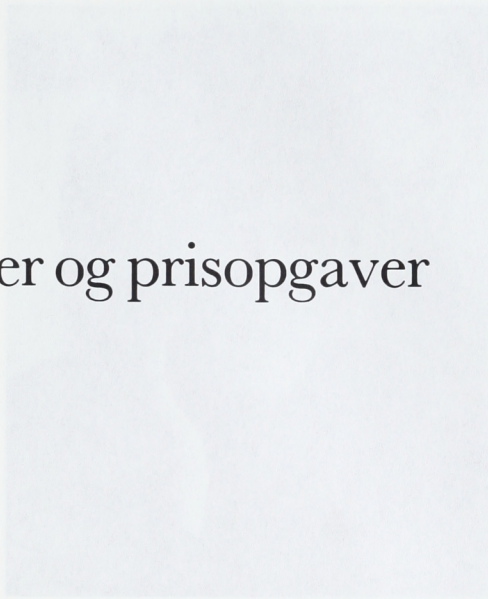
Dr. h.c. h. c. 1998

Darcy Ribeiro

Doctor scientiarum socialium honoris causa

Darcy Ribeiro, Brasilien, tildeles graden for sin mangeårige forskningsindsats indenfor antropologien og sit arbejde med befolkningens historie og økonomiske spørgsmål i Amazonområdet. Ribeiro har grundlagt Det indianske Museum i Rio de Janeiro og har udgivet en lang række videnskabelige bøger, som er udkommet i portugisisk, engelsk og tysk version.

Darcy Ribeiro, Brasilien, tildeles graden for sin mangeårige forskningsindsats indenfor antropologien og sit arbejde med befolkningens historie og økonomiske spørgsmål i Amazonområdet. Ribeiro har grundlagt Det indianske Museum i Rio de Janeiro og har udgivet en lang række videnskabelige bøger, som er udkommet i portugisisk, engelsk og tysk version.

Æresdoktorer*Berit Ås*

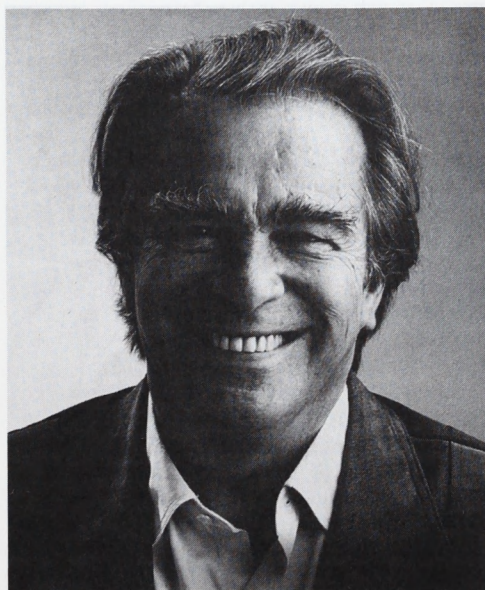
Doctor scientiarum socialium honoris causa

Berit Ås, Norge, tildeltes graden for sin omfattende forskningsvirksomhed på en lang række vigtige samfundsområder både nationalt og internationalt, men først og fremmest inden for den samfundsvidenskabelige kvindeforskning, et arbejde, der har været til stor inspiration for både nordiske og europæiske kvinder i bestræbelserne på at opnå ligestilling og skabelse af et mere menneskeligt samfund, som lægger vægt på humane demokratiske idealer.

Darcy Ribeiro

Doctor scientiarum socialium honoris causa

Darcy Ribeiro, Brasilien, tildeltes graden for sin mangeårige forskningsindsats indenfor antropologien og sit arbejde med befolkningsproblemer og økologiske spørgsmål i Amazonområdet. Ribeiro har grundlagt Det indianske Museum i Rio de Janeiro og har udgivet en lang række videnskabelige bogværker, som er udkommet i portugisisk, engelsk og tysk version.

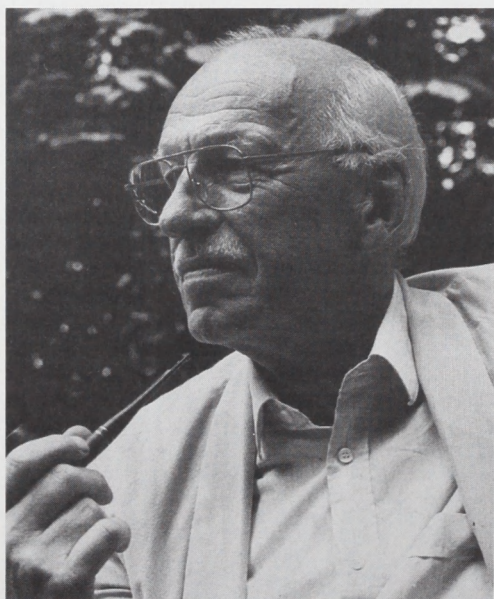

Detlev Müller

Doctor medicinae honoris causa

Detlev Müller tildeltes graden for sine fundamentale biologiske opdagelser, idet specielt fremhæves opdagelsen af enzymet glukoseoxidase og af alkoholdehydrogenase, som har fundet endog meget stor praktisk medicinsk og industriel anvendelse.

(Elfelt Foto)

Erik Fischer

Doctor philosophiae honoris causa

Erik Fischer, forhenværende overinspektør ved Kobberstiksamlingen, tildeltes graden dels for sit vægtige bidrag til forskningen i bl.a. europæisk grafiks historie, guldalderens kunst og sin varetægtelse af en række betydningsfulde hverv inden for dansk og international kunsthistorie, dels for sin indsats som engageret og højt estimeret underviser ved Københavns Universitets Institut for Kunsthistorie gennem 25 år.

(Foto: Hans Petersen)

Maxwell J. Dunbar

Doctor scientiarum honoris causa

Maxwell J. Dunbar, Canada, tildeltes graden for sin omfattende indsats inden for både videnskab, undervisning og internationalt arbejde vedrørende arktiske forhold, især oceanografi samt sin utrættelige støtte til forskning og uddannelse på disse områder i Danmark og Grønland.

Undervisningspris*Hans Keiding*

Årets undervisningspris gik til en af de mange universitetslærere, der har gjort en indsats for at gøre det sværttilgængelige forståeligt for andre. Når man studerer økonomi ved universitetet, har man brug for en god portion matematik, mere end det man får med fra gymnasiet. På grænsefladen mellem den økonomiske videnskab og matematikken ligger der et fagområde, som mange studerende finder vanskeligt. Den slags grænseområder kræver gode pædagoger, folk der står solidt placeret i begge lejre. Og det er, hvad man kan sige om økonomiprofessoren Hans Keiding. Han er økonom og han er matematiker, og så er han med liv og sjæl gået ind for undervisningen i alle dens faser. Hans Keiding har skrevet lærebøger for den indledende undervisning, men også en avanceret lærebog i den såkaldte mikroteori, udgivet af et kendt udenlandsk forlag. Han har i årevis påtaget sig at holde de store forelæsninger på 1. år, og vel at mærke at gøre det, så stoffet bliver inspirerende – og samtidig har Keiding kunnet overkomme at være vejleder i studiets anden ende for et stort antal Ph.D.-studerende.

Og så er Hans Keiding iøvrigt et levende eksempel på, at undervisning og forskning går hånd i hånd på et universitet. For samtidig med sin store, pædagogiske indsats i undervisningen har Hans Keiding vedligeholdt en høj videnskabelig produktivitet.

Ph.D.grader

Der blev i 1991 tildelt 120 Ph.D.grader:

Det teologiske Fakultet	2
Det samfundsvidenskabelige Fakultet	7
Det lægevidenskabelige Fakultet	9
Det humanistiske Fakultet	21
Det naturvidenskabelige Fakultet	81

Oplysninger om forfatterens navne og afhandlingernes titler findes i forbindelse med det pågældende fakultets beretning.

Ph.D.studerende

Der var pr. 1. september 1991 registreret ialt 758 Ph.D.studerende:

Det teologiske Fakultet	19
Det samfundsvidenskabelige Fakultet	49
Det lægevidenskabelige Fakultet	165
Det humanistiske Fakultet	183
Det naturvidenskabelige Fakultet	342

Prisopgaver indleveret

Der blev i år indleveret 31 besvarelser af universitetets prisspørgsmål, der blev udskrevet i 1989. Af disse belønnedes 20 med universitetets guldmedalje og 10 med universitetets sølvmedalje.

Titler og forfatternavne på de belønnede besvarelser findes umiddelbart efter de enkelte fakulteters dekanberetning.

Prisspørgsmål udskrevet i 1991

Følgende prisspørgsmål blev udskrevet i forbindelse med universitetets årsfest i 1991:

Det teologiske Fakultet

Gammel Testamente: Der ønskes en sammenligning af gammeltestamentlig og græsk historieskrivning med henblik på at bestemme forskelle og ligheder. Tillige ønskes en vurdering af spørgsmålet, om gammeltestamentlig historieskrivning er influeret af græsk historieskrivning.

Ny Testamente: Der ønskes en redegørelse for betydningen af udtrykket »menneskesønnen« i Det nye Testamente tillige med en vurdering af de forskellige forståelsesforsøg i den nyere forskning.

Kirkehistorie: Udforskningen af bibelsyn og bibelbrug i middelalderen efter den 2. Verdenskrig.

Systematisk Teologi:

- Gudsrigeforestillingen om teologisk kategori.
- Forholdet mellem kærlighed og retfærdighed i religionsfilosofisk belysning.
- Det æstetiske som stadium og som strategi i Søren Kierkegaards forfatterskab.
- Albert Schweitzers kulturfilosofi og etik. Deres betydning for moderne etik.
- En kritisk analyse af udviklingen af forskellige gudstjenesteformer i Den danske Folkekirke.

Det samfundsvidenskabelige Fakultet

Retsvidenskab A: Der ønskes en redegørelse for de muligheder for konfliktløsning udenom domstolsvæsenet, som parterne i civile sager kan gøre brug af for at tilvejebringe en løsning på deres retlige uoverensstemmelser, samt en retspolitisk stillingtagen til behovet for lovfastsatte alternative konfliktløsningsmuligheder.

Retsvidenskab B: Der ønskes en redegørelse for de af EF-domstolen anerkendte menneskerettigheder og deres betydning for dansk ret.

Retsvidenskab C: Der ønskes en komparativ analyse af gennemførte og verserende EF-direktiver på formuerettens område og deres betydning på kort og lang sigt for dansk formueret.

Retsvidenskab D: Der ønskes en analyse af de statsforfatnings- og forvaltningsretlige problemer, der er forbundet med privatisering af offentlig virksomhed.

Statskundskab A: En sammenlignende analyse af forskellige modeller og metoder til stokastisk beskrivelse af internationale konflikter.

Statskundskab B: Forholdet mellem politisk og juridisk integration i EF.

Statskundskab C: Aktuelle ændringer i mønstret for interesseartikulation i Europa.

Statsvidenskab A: Giv en redegørelse for modelgrundlaget for »frailty«-begrebet med henblik på en kritisk gennemgang af datagrundlag og modelanvendelse i nyere danske studier vedr. dødeligheden blandt ældre.

Statsvidenskab B: Realrenten hævdes at have været historisk set ekstrem høj siden slutningen af 1970'erne. Der ønskes en eftervisning på denne påstand og redegørelse for mulige forklaringer på fænomenet.

Statsvidenskab C: Der ønskes en kritisk vurdering af økonometriske metoders anvendelsesmuligheder indenfor økonomisk historie.

Statsvidenskab D: En fremstilling og vurdering af de nye teorier om »endogen vækst«.

Statsvidenskab E: Velfærds- og omfordelingsvirkninger af finanspolitik i overlappende generationsmodeller.

Det lægevidenskabelige Fakultet

Medicin A: Demens: Der ønskes en belysning af demensbegrebets diagnostiske afgrænsning og inddeling baseret på den videnskabelige litteratur samt eventuelt egne undersøgelser.

Medicin B: Retsgenetik: Der ønskes en beskrivelse af anvendelse af DNA-metoder til retsgenetisk diagnostik baseret på litteraturstudier og eventuelt egne undersøgelser.

Medicin C: Kronisk smertesyndrom: Der ønskes en beskrivelse af neurogen smerte omfattende incidens, diagnostik, neurokemiske/fysiologiske forandringer samt behandlingsprincipper og -effekt.

Medicin D: Epilepsi: Der ønskes en redegørelse for livskvalitet hos patienter med epilepsi, baseret på egne undersøgelser.

Medicin E: Øjensygdom: Der ønskes en beskrivelse af systemiske virkninger af lokal okulær behandling med betablokkere på baggrund af litteratur og egne undersøgelser.

Medicin F: Hypertension: Der ønskes en redegørelse for indvirkning af farmakologisk antihypertensiv behandling på venstresidig ventrikelhypertrofi ved arteriel hypertension baseret på litteraturstudier og eventuelt egne undersøgelser.

Medicin G: Kvalitetsvurdering: Der ønskes en beskrivelse af kvalitetsbegrebets anvendelse i sundhedssektoren baseret på litteraturstudier og eventuelt egne undersøgelser.

Medicin H: Fysiologi: På baggrund af litteraturstudier eventuelt suppleret med egne undersøgelser ønskes en beskrivelse af struktur og funktion af systemer, der er involveret i circadiane rytmer.

Medicin I: Cellebiologi: Der ønskes en på litteraturstudier eller egne eksperimentelle undersøgelser baseret beskrivelse af et eller flere celleadhæsionsmolekylers struktur og/eller funktion.

Det humanistiske Fakultet

Nordisk Filologi A: En diskussion af romantikken som teksthistorisk periode med et selvstændigt forslag til en periodekarakteristik.

Nordisk Filologi B: Med udgangspunkt i danskproducerede faktionsprogrammer ønskes der en redegørelse for faktionsgenrens særlige audiovisuelle udtryksformer samt en diskussion af disse udtryksformers kommunikative og æstetiske funktion.

Nordisk Filologi C: Anders Sørensen Vedels danske prosa i sprog- og stilhistorisk belysning.

Engelsk: Der ønskes en teoretisk funderet kritik af et antal sammenhørende eller sammenlignelige danske oversættelser af engelske romaner fra det 20. århundrede.

Germansk Filologi A: En analyse af Botho Strauß' forfatterskab, herunder hans forhold til tysk tradition og samtidige udenlandske strømninger.

Germansk Filologi B: Der ønskes en diskussion af nogle karakteristiske eksempler på forholdet mellem DDR-litteratur og magthavere/institutioner i DDR (regeringen, partiet, Staatssicherheitsdienst, forfatterforeningen, forlag etc.).

Romansk Filologi A: Sproglig opgave: Med udgangspunkt i en diskussion af eksisterende teorier vedrørende definition af de primære (eller betydningstomme) præpositioner gives der en redegørelse for disses syntaks og semantik på eet eller flere romanske sprog.

Romansk Filologi B: Litterær opgave: Mytens anvendelse i litteraturen belyst gennem ét eller flere romansksprogede forfatterskaber.

Romansk Filologi C: Historie og samfundsforhold: De venstreintellektuelle i eet eller flere romanske lande og deres aktuelle holdning efter Berlin-murens fald.

Litteraturvidenskab A: Der ønskes en analyse af et udvalg af litterære værker, der behandler erfaringer med sammenstød mellem europæisk eller nordamerikansk kultur og anden kultur.

Litteraturvidenskab B: Der ønskes en historisk og principiel analyse af spørgsmålet om »kunstautonomi«.

Historie A: Den antikke familie. Hovedvægten kan lægges enten på græske eller på romerske forhold.

Historie B: En idéhistorisk placering af Vilhelm Grønbechs videnskabssyn.

Samtidshistorie: Europæiske integrationsbestræbelser 1945-1957.

Økonomisk Historie: Dansk landbrugseksport til Storbritannien i 1930'erne.

Forhistorisk Arkæologi: Kontakten mellem Sydskandinavien og Østeuropa i en selvvalgt periode af oldtid eller middelalder, belyst ved et eller flere eksempler.

Klassisk Arkæologi: En analyse af et arkitekturfænomen fra den græsk-romerske verden.

Europæisk Etnologi: Materiel kulturs betydning for nutidsmenneskets kulturelle identifikation.

Kunsthistorie A: Kunstnerbiografiens værdi og placering inden for nyere kunsthistorie og kunstteori.

Kunsthistorie B: Nordisk klassicisme i det 20. århundredes arkitektur.

Kunsthistorie C: Hvilke kunstværker skal vi bevare for fremtiden? En redegørelse for mulighederne for kreativitet, metodiske valg med hensyn til bevaring af de mest forbilledlige kunstværker som historisk og æstetisk dokumentation.

Musikvidenskab A: Musikken i den danske folkekirke efter 1950 med særligt henblik på nyere strømninger.

Musikvidenskab B: Dissonansproblematikken i den harmoniske teori 1720-1920.

Nærorientalske Oldtidskulturer: Forholdet mellem samfund og teknologi i Den Nære Orients oldtid. Der ønskes en analyse af den gensidige afhængighed mellem teknologiske udviklinger og forandringer i den sociale og samfundsmæssige struktur i en eller flere perioder inden for oldtiden i Den Nære Orient.

Filosofi A: En kritisk redegørelse for de senere års diskussion af forholdet mellem folkepsykologi (folk psychology) og videnskabelig psykologi.

Filosofi B: Hellenistiske diskussioner om viljens frihed.

Østasiatisk Filologi:

Kinesisk

Der ønskes en redegørelse for et væsentligt aspekt af udviklingen i Kina i det 20. århundrede inden for politik, økonomi eller idehistorie, eller vekselvirkningen imellem disse.

Østasiatisk Filologi:

Japansk

Der ønskes en redegørelse for Kannon figurens plads i den japanske buddhisme i dag.

Religionshistorie: Principper i klassisk retorik anvendt på evangelielitteraturen.

Psykologi A: Der ønskes en fremstilling af empirisk og teoretisk viden om den eventuelle sammenhæng mellem den motoriske, den sociale og den kognitive udvikling i alderen 3 til 8 år. Der ønskes samtidig en stillingtagen til, om det videnskabeligt er blevet sandsynliggjort, at pædagogisk træning af den motoriske og/eller musiske udfoldelse i småbarnsårene er befordrende for udviklingen af de kognitive færdigheder, der er fordelagtige i de første år i skolen.

Psykologi B: Der ønskes en diskussion af eventuelle begrænsninger af den såkaldte virksomhedsteoris gyldighedsområde, herunder en diskussion af, om virksomhedsteorien kan – og bør – anvendes i forståelsen af omsorgsarbejde, udviklingsstøtte og interaktion.

Balkanistik A: Lingvistik: Brugen af oratio indirecta og oratio tecta i eet eller flere balkansprog sammenlignet med dansk.

Balkanistik B: Historie: De politiske partiers opbygning og funktioner i eet eller flere balkanlande i dag og før 2. Verdenskrig.

Kvindeforskning: Postmodernisme og feminisme: Ud fra dette perspektiv ønskes en redegørelse for nyere tendenser inden for kvinde- og kønsforskningen.

Det naturvidenskabelige Fakultet

Astronomi: Der ønskes en kritisk redegørelse for den aktuelle status vedrørende teori og observationer for stjerner med masse under grænsen for central brintforbrænding (»brune dværge«).

Datalogi: Grafbaserede formalismer til definition af programmeringssprog. Der ønskes udviklet en generel formalisme, der kan bruges til semantiske definitioner for programmeringssprog. Formalismen ønskes velegnet til at beskrive grafbaserede sprogimplementationer med udnyttelse af fælles delstrukturer i data og i beregninger. Specielt bør den have egenskaberne, at den støtter eksperimentel afprøvning af sådanne semantiske definitioner samt ræsonnering om programimplementation, f.eks. pladsforbrug under doven evaluering.

Geofysik: Der ønskes en beskrivelse af samspillet mellem atmosfæren og oceanet i den ækvatorielle del af Stillehavet.

Geologi: Med udgangspunkt i en geologisk kortlæg-

ning af et magmatisk eller metamorft bjergartskompleks ønskes

- enten en udredning af oprindelsen og udviklingen af de magmatiske smelter, af deres størkningsforløb og af de subsolidus ændringer, der er sket i magma-bjergarterne,
- eller en udredning af det metamorfoseforløb, som kompleksets bjergarter har været udsat for.

Matematik A: Der ønskes en redegørelse for nogle matematiske metoder i studiet af diskrete dynamiske systemer.

Matematik B: Der ønskes en fremstilling af teorien for inversion af kombinatoriske rækker med henblik på udledning af nye identiteter, eventuelt med anvendelse af analogien til foldningsintegrater.

Fysiologi A: Belys ud fra experimentelt arbejde, hvorledes kosten influerer på den metaboliske adaptation til fysisk udholdenhedstræning.

Fysiologi B: Der ønskes udviklet og karakteriseret et modelsystem til undersøgelse af glukosetransport over skeletmuskulcellemembranen.

Doktorer

I 1991 har der fundet 64 ordinære doktorpromoveringer sted. Der blev tildelt 2 juridiske, 1 sociologisk, 1 statsvidenskabelig, 37 lægevidenskabelige, 11 filosofiske og 12 naturvidenskabelige doktorgrader.

Doctores juris

Advokat Jan Schans Christensen

forsvarede den 27. september 1991 sin afhandling:

»Contested Takeovers in Danish Law – A Comparative Analysis based on a Law and Economics Approach« for den juridiske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, dr. Bernhard Gomard og professor, dr. Magnus Aarbakke, Oslo. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 1. oktober 1991.

Selobiografi: Jan Schans Christensen. Født 15. august 1957 i Bennekom, Holland. Cand.jur. 1981, Københavns Universitet. Master of Laws (LL.M.) 1988, Columbia University, New York. Nuværende stilling og ansættelsessted: Praktiserende advokat og medejer af advokatfirmaet Bech-Bruun & Trolle, Nr. Farimagsgade 3, 1364 København K.

Disputatsarbejdet: Contested Takeovers in Danish Law – A Comparative Analysis based on a Law and

Economics Approach (1991), 488 sider, juridisk doktordisputats udgivet på Gads Forlag.

Bogen er den første samlede fremstilling af fænomenet »contested takeovers«, eller på dansk: »ledelsesfjendtlige« virksomhedsovertagelser, som den behandler ud fra en retsøkonomisk og komparativ synsvinkel. Ved at kombinere juridisk og økonomisk metode søger bogen at redegøre for de virkninger, som ledelsesfjendtlige overtagelser har på såvel virksomhederne som disses aktionærer m.v. samt samfundet som sådant.

Bogen indledes med en introduktion til disciplinen retsøkonomi (eller »law and economics«) og indeholder bl.a. en redegørelse for de væsentligste økonomiske grundbegreber. Dette ledsages af en vurdering af, om økonomi er et egnet redskab ved en vurdering og drøftelse af juridiske aspekter af ledelsesfjendtlige virksomhedsovertagelser.

Dernæst er det, med udgangspunkt i bl.a. erfaringerne fra USA, forsøgt at afklare, hvilke virkninger denne form for overtagelsesaktivitet har eller må forventes at have på bl.a. samfundet.

Efter en afgrænsning og vurdering af retskilderne foretages en analyse og kritik af de danske regler om aktiekøb, bl.a. i lyset af amerikansk, britisk, fransk og tysk ret samt EF-ret, ligesom der foreslås en række ændringer.

Herudover beskæftiger bogen sig bl.a. med de særlige problemer, der knytter sig til beskyttelse af minoritetsaktionærer, samt majoritetsmisbrug.

En væsentlig del af afhandlingen beskæftiger sig med spørgsmålet om, hvilke mål et selskabs ledelse skal forfølge, og hvilken rolle ledelsen bør spille, når et overtagelsesforsøg viser sig eller i øvrigt ventes. I den forbindelse beskæftiger bogen sig bl.a. med EFs udkast til henholdsvis 5. direktiv om selskabers strukturer og 13. direktiv om overtagelsestilbud.

De forskellige forsvarstiltag, som selskaber kan etablere med henblik på at undgå overtagelser, er gennemgået og vurderet ud fra såvel økonomiske som juridiske synsvinkler, ligesom de konkurrenceretlige aspekter af virksomhedsovertagelser er beskrevet.

Bogen afsluttes med et kapitel om det danske »marked« for denne form for overtagelser med udgangspunkt i de forskellige barrierer, der eksisterer for virksomhedsovertagelser og dermed for ændringer i selskabernes strukturer.

Bogen, som er på engelsk med et dansk resumé, er udgivet med støtte fra Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd og GEC Gads Fond.

Cand.jur. Hanne Petersen

forsvarede den 14. juni 1991 sine afhandlinger:

1. »Ledelse og Loyalitet. Kollektiv arbejdsret i den offentlige sektor.« 2. »Informel ret på kvindearbejdspladser« for den juridiske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, dr. Ole Krarup, professor, dr. Håkan Hydén, Lund. Af tilhørerne opponerede professor, dr. Agnete Weis Bentzon, professor, dr. Henrik Zahle.

Graden blev konfereret den 18. juni 1991.

Doctor politices

Lektor, lic.polit. Niels Kærgård

forsvarede den 27. september 1991 sin afhandling:

»Økonomisk vækst – en økonometrisk analyse af Danmark 1870-1981« for den statsvidenskabelige doktorgrad.

Officielle opponenter var: Professor, dr.oecon. Svend Helleberg, Århus og professor, dr.polit. Ellen Andersen, København. Af tilhørerne opponerede: Lektor, dr.polit. Niels-Henrik Topp, lektor, cand.stat. Nils Kousgaard, professor, lic.stat. Anders Milhøj, professor, dr.polit. Hector Estrup, professor, dr.polit. Christian Hjorth-Andersen, lektor, dr.phil. Ole Hyldtoft og lektor, fil.dr. Katarina Juselius.

Graden blev konfereret den 22. oktober 1991.

Selvbiografi: Niels Kærgård. Født 26. oktober 1942, Hjørring. Cand.polit. 1970 Københavns Universitet. Lic.polit. 1975 Københavns Universitet. Nuværende stilling: Docent, Københavns Universitets Økonomiske Institut.

Disputatsen »Økonomisk Vækst – en økonometrisk analyse af Danmark 1870-1981« begyndte med en studiekreds i 1975. Her startedes arbejdet med modellen CLEO – en økonometrisk model til beskrivelse af udviklingen i dansk økonomi fra 1870 til 1970. Modellen er opkaldt efter historiens muse Clio, der også har lagt navn til den økonomisk historiske skole, cliometri, som arbejdet metodemæssigt hører til. Denne retning søger at udnytte økonomisk og statistisk teori ved historiske analyser.

Siden 1979 har resultater af arbejdet med CLEO været publiceret i danske og udenlandske tidsskrifter, i indlæg i bøger og i memoer fra Økonomisk Institut. Det ligger i fagområdets natur, at delanalyser kan vedrøre såvel økonomiske og historiske som statistiske emner, og som følge deraf bliver publiceret vidt forskellige steder med vidt forskellige læsere. Det kan føles utilfredsstillende for en forsker at se sit arbejde splittet op i løsrevne enkeltresultater, og siden begyndelsen af 1980'erne har der derfor været planlagt en afrundet fremstilling af arbejdet, og det er det, der foreligger med disputatsens 641 sider.

Hovedtesen i arbejdet er, at årsagssammenhænge i dansk økonomi er forbløffende stabile. Det er forsøgt at bruge sammenhænge, estimeret for perioden 1870-1970 til at forudsige tiåret 1971-81, og ligeledes at sammenligne førkrigstiden, mellemkrigstiden og efterkrigstiden, og i en lang række sammenhænge er der

ikke fundet signifikante ændringer overhovedet. Økonomiens struktur synes ikke at have ændret sig grundlæggende fra det ene år til det andet, ja ikke engang fra årti til årti. Det synes således velbeggrundet at disponere i fremtidens handlinger ud fra fortidens erfaringer, i hvert fald i økonomien.

Når man ser på de enkelte delssammenhænge, er det karakteristisk, at sammenhængene på efterspørgselsiden synes væsentligt mere stabile end dem på udbuds- og produktionssiden. En mulig tolkning af dette er, at udviklingen har været mest præget af efterspørgselsfaktorerne, hvorfor disse er lettest at fastlægge statistisk. Dette kan ses som en støtte til Keynes' grundlæggende økonomiske teorier.

Doctor sociologiae

Dr.phil. Kirsten Blinkenberg Hastrup

forsvarede den 14. december 1990 sin afhandling:

»Nature and Policy in Iceland 1400-1800. An Anthropological Analysis of History and Mentality« for den sociologiske doktorgrad.

Officielle opponenter var docent, fil.dr. Olafia Einarsson og docent dr.phil. Niels Fock.

Graden blev konfereret den 7. januar 1991.

Selvbiografi: Kirsten Blinkenberg Hastrup. Født den 20. februar 1948 i København. Student juni 1965 fra Århus Katedralskole. Magisterkonferens i etnografi (mag.scient.) juni 1973 Københavns Universitet. D.phil. Oxford University 1980, lektor, Aarhus Universitet 1976-1985, forskningsprofessor, Aarhus Universitet, 1985-1990. Nuværende stilling: Professor, Institut for Antropologi, Københavns Universitet. 4 børn. Modtaget støtte: Forskningsprofessorat under SHF.

Publikationer: K. Hastrup: Culture and History in Medieval Iceland. An Anthropological Analysis of Structure and Change, Oxford 1985 (foruden lærebøger og mindre afhandlinger).

Disputatsarbejdet: Arbejdet er baseret på et omfattende studium af kilderne til Islands historie 1400-1800. Hensigten er at vise, at den historiske udvikling – her: Stagnation og opløsning – ikke kan forstås uden et nøje kendskab til den islandske mentalitet, forstået som et sæt af kulturelle kategorier og værdier. Tidlige historieforskning har udelukkende henvist til eksterne, naturlige eller handelspolitiske, faktorer.

Herved er afhandlingen også et bidrag til diskussionen af årsagssammenhænge i historien.

Doctores medicinae

Cand.scient. Ian Ahnfelt-Rønne

forsvarede den 31. maj 1991 sin afhandling:

»Rationales for drug development in inflammation: Eicosanoids and oxygen-derived free radicals« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Eigill Hvidberg og lektor, overlæge Vagn Andersen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 5. juli 1991.

Selvbiografi: Ian Ahnfelt-Rønne. Født den 21. maj 1948 i Aberdeen, Skotland. Student den 21. juni 1966 fra Rungsted Statsskole. Cand.scient. (biokemilinen) 1974, Københavns Universitet. Nuværende stilling: Afdelingschef, Farmakologisk afdeling, Løvens kemiske Fabrik. Gift m. bibliotekar K. Lisbeth Poulsen (f. 4.8.49). Børn: Pernille (f. 31.7.73), Jonas (f. 7.10.74), Tobias (f. 11.6.77) og Joakim (f. 14.3.86). Modtaget støtte fra Statens sundhedsvidenskabelige Forskningsråd.

Publikationer: I. Ahnfelt-Rønne, E. Arrigoni-Marelli: Effects of Nonsteroidal Antiinflammatory Agents on Arachidonic Acid Metabolism, New York, 1984. I. Ahnfelt-Rønne et al: A Novel LTD₄/E₄ Antagonist, SR2640, Amsterdam, 1988. I. Ahnfelt-Rønne: Pinacidil: History, Basic Pharmacology, and Therapeutic Implications, New York, 1988. I. Ahnfelt-Rønne, O. H. Nielsen: Frie oxygenradikaler i betændelsesprocessen, København, 1990. I. Ahnfelt-Rønne: A Textbook of Drug Design and Development: Enzymes, Chur., 1991.

Formålet med disputatsarbejdet har været at undersøge betydningen af eikosanoider og ilt-afledte, frie radikaler ved inflammationssygdomme med henblik på udvikling af antiinflammatoriske lægemidler. Det er kendt, at prostaglandiner (PG) er pro-inflammatoriske stoffer. Visse PG virker imidlertid antiinflammatorisk, hvilket kunne være forklaringen på den terapeutiske effekt af teofyllin, der stimulerer PG-syntesen, som påvist i afhandlingen. Der etableredes en metode til bestemmelse af farmakas virkning på eikosanoid-syntesen, som bl.a. anvendtes til udvikling af giftmidlet timegadin, samt til at fastslå, at ATP er nødvendig for dannelsen af leukotriener. Endvidere førte arbejdet til udvikling af en specifik peptidleukotrienantagonist, SR2640, der anvendtes til at karakterisere visse leukotrienreceptorer på neutrofile granulocytter. Der udvikledes en metode til bestemmelse af lægemidlers virkning på frie radikaler, og det blev herved muligt at påvise, at 5-aminosalicylsyre (5-ASA), den terapeutisk aktive bestanddel af lægemidlet salazopyrin, der anvendes til behandling af inflammatorisk tarmsygdom, er i stand til at neutralisere frie radikaler. Ved undersøgelser af tarmbiopsier fra patienter med disse sygdomme samt studier af 5-ASA's ned-

brydningsprodukter kunne det vises, at virkningsmekanismen af 5-ASA i tarmen med stor sandsynlighed består i uskadeliggørelse af frie radikaler. Denne opdagelse kan måske føre til udvikling af nye antiinflammatoriske lægemidler.

Læge Thomas Peter Almdal

forsvarede den 1. februar 1991 sin afhandling:

»Importance of glucagon for nitrogen loss in diabetes – via an accelerated hepatic conversion of amino nitrogen to urea nitrogen« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var lektor, dr.phil. N. Grunnet og professor, dr.med. Hans Ørskov. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 11. februar 1991.

Selvbiografi: Thomas Peter Almdal. Født den 28. august 1956 i Frederiksberg. Student den 18. juni 1975 fra Falkonergårdens Gymnasium. Lægevidenskabelig kandidateksamen, sommeren 1982. Nuværende stilling: Reservelæge (kursusstilling i intern medicin) Med. afd. F KAS Glostrup. Modtaget støtte: Fonden til Lægevidenskabens Fremme, Det sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, Diabetesforeningen, Lægeforeningens Forskningsfond, Den lægevidenskabelige Forskningsfond for Kbh.

Publikationer: Almdal, T. et al, Diabetologia 1986; 29: 812-15. Almdal, T. et al, Scand J Gastroent 1987; 22: 295-300. Almdal, T. et al, Diabetologia 1987; 30: 952-56. Almdal, T. et al, Diabetologia 1988; 31: 836-41. Almdal, T. et al, Endocrinology 1988; 123: 2182-86. Almdal, T. et al, J Int med 1989; 225: 207-213. Almdal, T. et al, Scand J Gastroent 1989; 24: 299-303. Almdal, T. et al, Am J Phys 1989; 257: F696-99. Almdal, T. et al, Eur J Clin Invest 1990; 20: 29-34.

Disputatsarbejdet: Glucagon øger leverens omsætning af amino-nitrogen til urinstof-nitrogen, ved diabetes er der hyperglucagonæmi. Formålet har været at undersøge betydningen af hyperglucagonæmien for det diabetiske nitrogentab.

Ved dyreeksperimentelle undersøgelser er kinetiken for urinstofsyntesen fastlagt i diabetiske rotter. Det er vist at den maksimale urinstofsyntese er øget ved eksperimentel diabetes, hvor der også er hyperglucagonæmi og tab af nitrogen fra organer. Disse forhold kan normaliseres ved intensiv insulinbehandling. Fremkaldes selektiv hyperglucagonæmi kan det vises at urinstofsyntesen øges, og at der sker et organ nitrogen tab svarende til 30 % af det der ses ved ukontrolleret diabetes. Undersøgelse på patienter med insulinkrævende diabetes viste at leverens urinstofsyntese er øget, og at denne øgning er tæt korreleret til hyperglucagonæmien.

Det konkluderes, at hyperglucagonæmien ved eksperimentel diabetes er af selvstændig betydning for nitrogen tabet ved diabetes. Mekanismen spiller sandsynligvis også en rolle hos diabetiske patienter.

1. reservelæge Bjarne F. Alsbjörn

forsvarede den 14. juni 1991 sin afhandling:

»Towards early excision and extended grafting of excessive burns« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Michael Pers og professor, dr.med. Jørgen Søndergaard. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 5. juli 1991.

Selvbibliografi: Bjarne Finn Alsbjörn. Født den 21. juli 1953 i København. Student juni 1973 fra Schneekloth. Lægevidenskabelig embedseksamen fra Københavns Universitet, vinter 1981. Nuværende stilling: Hvidovre Hospital: Afd. for plastikkirurgi & brandsårsbehandling. I Reservelæge. Siden embedseksamen været tilknyttet Hvidovre Hosp. brandsårsafdeling, dels som fastansat læge, dels som daglig leder af Hvidovre Hosp. Vævsbank.

Publikationer: Langerhans cell depleted allograft skin on excised burns. Alsbjörn B F Lancet. I. 1983. Burndepth established by a Laser Doppler flowmeter. Alsbjörn B F »On care of the burn wound« 1984. Kargers Publ. pag 106-111. In search of an ideal skin substitute. Alsbjörn B F Scand J Plast Reconstr Surg. 1984, 18. 127-133. Nailfold retraction due to burn-wound contracture. A surgical technique. Alsbjörn B F, Metz P, Ebbelhøj J. Burns 11,3,166-168. 1985. Hydrocolloid dressing vs. petroleum gauze on drainage wounds. Alsbjörn B F, Ovesen H, Larsen S W. Acta Chir Scand. 156, 211-213. 1990.

Det altdominerende problem for brandsårspatienten er den forbrændte hud, idet denne introducerer en lang række problemer, der øges i antal og styrke gennem forløbet. Jo før den forbrændte hud fjernes og erstattes, des større chance for overlevelse og forkortet indlæggelsestid. Fremlagte arbejde anviser to metoder til tidlig og udvidet nekrektomi/transplantation.

a. Tidlig bestemmelse af brandsårsdybden vha. laser Doppler flowmetri. Ved denne metode vurderes mikrocirkulationen i huden. Der blev fastlagt værdier repræsenterende de forskellige brandsårsdybder.

b. Efter fjernelse af de Langerhanske celler i vital allogen nekrohud er denne huds overlevelse på exciserede brandsår forlænget. Metoder til fjernelse af disse immunologisk aktive celler er anvist. Ved at dække stormeshet autograft hud med Langerhans celle supprimeret nekrohud kunne større forbrændte områder kirurgisk behandles i een seance. Når meshullerne i autograften lukkedes, afstødtes allograften. Kliniske resultater af denne teknik er fremlagt.

Cand.med. Helene Benveniste

forsvarede den 14. juni 1991 sin afhandling:

»The Excitotoxin Hypothesis in Relation to Cerebral Ischemia« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, med.dr. B. K. Siesjö og professor, dr.med. Olaf B. Paulson. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 22. juli 1991.

Læge Henrik Birgens

forsvarede den 17. maj 1991 sin afhandling:

»The Interaction of Lactoferrin with Human Monocytes« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Karsten Junker og lektor, overlæge, dr.med. Jørgen Boye Nielsen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 31. maj 1991.

Selvbibliografi: Henrik Sverre Birgens. Født den 29. januar 1950 i Næstved. Student den 20. juni 1969 fra Fr.havn Gymnasium. Lægevidenskabelig embedseksamen, Københavns Universitet, sommeren 1976. Nuværende stilling: 1 reservelæge, medicinsk afd. F, Centralsygehuset i Hillerød. Jeg er gift med Lis Birgens og har 3 børn. Søn af læge Jørgens Birgens og Ellen Birgens. Modtaget støtte: Hasselbalch's Fond til Leukæmiens Bekæmpelse. Kræftens Bekæmpelse. Lægevidenskabelig Forskningsråd, Fonden til Lægevidenskabens Fremme. Bloddonorernes Forskningsfond.

Publikationer: Birgens HS, Karle H, Hansen NE; Kristensen LØ. Lactoferrin receptors in human monocytes. Brit J Haematol 54: 383, 1983. Birgens HS, Kristensen LØ, Borregaard N, Karle H, Hansen N E. Lactoferrin-mediated transfer of iron to intracellular ferritin in human monocytes. Europ J Haematol 41: 52, 1988. Birgens HS; Kristensen LØ. Impaired receptor-binding and decrease in isoelectric point of lactoferrin after interaction with human monocytes. Europ. J Haematol. 45: 31, 1990.

Dyreksperimentelle undersøgelser har peget på, at det jernbindende glykoprotein lactoferrin, der findes i de neutrofile granulocytter og i de fleste vævsvæsker, kan have funktioner, der som en forudsætning har en interaktion med monocyt/makrofag systemet. Det har endvidere været fremført, at laktoferrin kan have patogenetisk betydning for de ændringer i jernstofskiftet, der ledsager anæmien ved inflammatoriske tilstande nemlig lavt serumjern og samtidig ophobning af jern som ferritin i monocyt/makrofag systemet.

Afhandlingen præsenterer en række undersøgelser af bindingen af lactoferrin til humane monocytter og denne bindings betydning for jerntransport.

Undersøgelserne har vist, at humane monocytter binder ¹²⁵I-lactoferrin med en kinetik tydende på en receptor binding. Bindingsstudier til andre celler viste en beskeden binding til lymfocytter og neutrofile granulocytter. Derimod fandtes en betragtelig binding til leukæmiske celler fra patienter med akut myeloid og lymfoid leukæmi, men med stor individuel variation.

Ved vurdering af receptorens affinitet kunne det vises, at ved normale fysiologiske koncentrationer af lactoferrin vil ca. 10 % af receptorerne være besatte, men ved visse inflammatoriske tilstande vil det kunne overskride 50 %. Det kunne vises at lactoferrin kan transportere jern ind i monocytter, hvor det bindes til ferritin. Lactoferrin modificeres efter receptor bindingen og kan kun binde en gang.

Laktoferrin frigjort fra neutrofile granulocytter kan være af betydning for ændringerne i jernstofskiftet og anæmien ved inflammatoriske tilstande.

Læge Peter Bjerregaard

forsvarede den 28. maj 1991 sin afhandling:

»Disease pattern in Greenland. Studies on morbidity in Upernavik 1979-1980 and mortality in Greenland 1968-1985« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var lektor Allan Krasnik, Ph.D. og overlæge, dr.med. J. P. Hart Hansen. Af tilhørerne opponerede dr.med. Finn Becker-Christensen.

Graden blev konfereret den 10. juni 1991.

Selvbibliografi: Peter Bjerregaard. Født den 28. maj 1947 på Frederiksberg. Student 1965 fra Virum Statsskole. Cand.med. 1972, København. Nuværende stilling: Forskningsassistent, Dansk Institut for klinisk Epidemiologi (DIKE), København. Modtaget støtte: Disputatsarbejdet er støttet finansielt af Statens sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, Else og Svend Madsens Fond, Folketingets Grønlandsfond, Grønlandsfonden af 1959, Det kongelige Grønlandsfond og Karla Marie Jørgensens legat.

Publikationer: I disputatsen indgår 11 tidligere publicerede artikler. Herudover: Madsen M, Lindahl A, Osler M, Bjerregaard P. Børns sundhed ved skolestart. København, DIKE 1991. Bjerregaard P. Health trends in Greenland 1950-1987. Arctic Med Res 1991; 50: 79-82. Bjerregaard P. Medicinsk forskning i Grønland. (Leder). Ugeskr Læger 1990; 152: 2621. Bjerregaard P, Mutie DM. Immunization coverage in Kenya 1987. East African Medical Journal 1988; 65: 811-9. Bjerregaard P, Kamper-Jørgensen F, Koch C, Pedersen FK, Pedersen KM, Wagner AL, Zoffmann H. Økonomisk vurdering af vaccination mod mæslinger, fåresyge og røde hunde i Danmark, Sundhedsstyrelsen 1985.

Disputatsarbejdet: Undersøgelsen består af to dele: en analyse af befolkningens lægekontakter i Upernavik og oprettelse og analyse af et dødsårsagsregister for Grønland. Med udgangspunkt i disse analyser og en litteraturgennemgang er det aktuelle sygdoms- og dødelighedsmønster i Grønland beskrevet.

I Upernavik blev der registreret 3,4 kontakter pr. person og dette svarer efter aldersstandardisering til forholdene i Danmark. Sygdomsmønsteret afveg på

mange punkter fra mønsteret i dansk almen praksis, tildels fordi sundhedsvæsenet er organiseret anderledes, men der var også reelle forskelle i sygdomsfrekvensen.

Den aldersstandardiserede dødelighedsrate for grønlændere er 2,1 gange så høj som i Danmark, men for børn er dødelighedsraten fem gange højere i Grønland end i Danmark. Ulykker, selvmord og drab er hyppige dødsårsager og er ansvarlige for 65 % af tabte leveår i aldersgruppen 1-64 år. Dødelighedsraten i Grønland er højere end i Danmark for næsten alle årsager, bortset fra iskæmisk hjertesygdom, der diagnosticeres signifikant mindre hyppigt både hos mænd og kvinder.

I løbet af den undersøgte periode er der registreret et fald i dødeligheden af smitsomme sygdomme, akutte luftvejsinfektioner, iskæmisk hjertesygdom og visse ulykker, mens der er registreret en stigning i dødeligheden af lungekræft, andre hjertesygdomme, bådulykker, selvmord og drab. Spædbarnsdødeligheden aftog fra over 50 pr. 1000 levendefødte omkring 1970 til 25 i 1985 hvilket svarer til forholdene i Danmark i perioden 1940-1955.

Grønland kan inddeles i en række geografiske regioner, der adskiller sig markant med hensyn til socioøkonomiske forhold m.v. Dødeligheden af akutte infektioner og drukning var lavest i hovedstaden (Nuuk) og højest i byderne og Østgrønland. Hyppigheden af selvmord og drab var højere i Nuuk og Østgrønland end i resten af landet. Spædbarnsdødeligheden varierede markant mellem de geografiske regioner, især efter første leveuge.

Undersøgelsens hovedresultater er:

- en beskrivelse af det generelle sygdomsmønster i en vestgrønlandsk by;
- etableringen af et dødsårsagsregister for Grønland;
- en epidemiologisk analyse af potentielt undgåelige dødsfald;
- en bekræftelse af den lave dødelighed af iskæmisk hjertesygdom;
- en beskrivelse af geografisk variation i dødelighedsmønsteret, som kan relateres til socioøkonomiske forskelle.

Undersøgelsen giver en epidemiologisk baggrund for tilrettelæggelsen af dele af en grønlandsk sundhedspolitik, især forebyggelse af en række undgåelige eller for tidlige dødsfald.

Læge Jan Bonde

forsvarede den 15. februar 1991 sin afhandling:

»Pharmacokinetics and Pharmacodynamics of Disopyramide« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Eigill Hvidberg og lektor, overlæge, dr.med. Erik Sandøe. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 25. februar 1991.

Selvbiografi: Jan Bonde. Født den 28. april 1954 i København. Student den 15. juni 1973 fra Aurehøj Statsgymnasium. Eksamen Københavns Universitet, vinder 79/80.

Nuværende stilling: 1. reservelæge, anæstesiaafdelingen, Amtssygehuset i Gentofte. Modtaget støtte: Statens lægevidenskabelige Forskningsråd. Sophus H. Johansens Fond. Searle G. D. Dansk Anæstesiologisk Selskabs Fond.

Publikationer: Svendsen TL, Pelle H, Lønholdt C, Bonde J, Kampmann JP. A comparison of the hemodynamic effects of prenalterol and isoprenaline in patients with complete heart block. *J Cardiovasc Pharmacol* 1984; 6: 693-6. Pedersen LE, Bonde J. Displacement of disopyramide from human plasma proteins. *Acta Pharmacol Toxicol* 1985; 57: 223-6. Nielsen H, Bonde J. Immunostimulation of blood monocyte function by RU 41 740 (Biostim^R) in patients with chronic bronchitis. *Int J Immunopharmacol* 1986; 8: 589-92. Bonde J, Dahl R, Edelstein A, Kock-Jensen A, Lazer L, Punakivi L, Seppala S, Soes-Petersen U, Viskum K. The effect of RU 41 700, an immune modulating compound, in the prevention of acute exacerbations in patients with chronic bronchitis. *Eur J Res Dis* 1986; 69: 235-41.

Disputatsarbejdet: Oversigten belyser disopyramids farmakokinetik og en række farmakodynamiske forhold omkring disopyramid.

Disopyramid, et type I A antiarytmikum, er specielt ved, at lægemidlet i det terapeutiske område har en saturabel proteinbinding. Dette forhold frembyder en lang række farmakokinetiske problemer.

Fordeling og elimination af disopyramid er belyst hos forskellige risikogrupper (ældre, nyre- og leverinsufficiente patienter samt rygere). De kinetiske parametre er beregnet ved infusion til steady-state og i et enkelt arbejde efter en bolusinjektion. De farmakokinetiske parametres størrelse er sat i relation til administrationsmåden.

Eliminationsmekanismerne er kvantificeret (fordeling mellem ekstrarenal, renal og fordeling mellem netto tubulær sekretion og glomerulær filtration). Der er fundet en kvalitativ nedsat proteinbinding hos patienter med leverinsufficiens. Kvantificering af subfraktioner af bindingsproteinet (orosomukoid) har dannet baggrund for forslag til hvilken af subfraktionerne, der primært er ansvarlig for bindingen af disopyramid.

Der er beskrevet dels en farmakokinetisk og dels en farmakodynamisk interaktion mellem atenolol og disopyramid. Disopyramids farmakodynamik er belyst ved anvendelse af impedanskardiografi og systoliske tidsintervaller. Undersøgelsen bekræfter, at disopyramid har en udtalt negativ inotrop effekt, og der synes ikke at være hæmodynamiske fordele forbundet ved at give den intravenøse initialdosis af disopyramid som en infusion over 20 minutter i stedet for over de rekommenderede 5 minutter.

Den almene betydning af herværende oversigt er 1) i.v. dosering til ældre skal reduceres, 2) i.v. dosering til patienter med leverinsufficiens skal reduceres, 3) forslag til terapistyring af disopyramid ved hjælp af frie koncentrationsintervaller hos patienter med lever- og nyreinsufficiens gives, 4) kombinationsbehandling af disopyramid og atenolol frarådes, 5) der synes ikke at være hæmodynamiske fordele ved at forlænge i.v. administrationstiden af disopyramid til 20 minutter.

Cand.med. Lis Dragsted

forsvarede den 20. juni 1991 sin afhandling:

»Outcome from intensive care. A five year study of 1.308 patients« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var lektor, dr.med. Helge Worning og professor, dr.med. h.c. Henrik Bendixen. Af tilhørerne opponerede professor, dr.med. Bjørn Ibsen.

Graden blev konfereret den 24. juli 1991.

Læge Merete Engelhart

forsvarede den 1. november 1991 sin afhandling:

»Clinical and physiological studies of Raynaud's phenomenon« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Steen Levin Nielsen og lektor, dr.med. Per Sejrsen. Af tilhørerne opponerede overlæge, dr.med. Niels Olsen.

Graden blev konfereret den 25. november 1991.

Selvbiografi: Merete Engelhart. Født 30. december 1952, København. Cand.med. 1982, Københavns Universitet. Nuværende stilling: Kursus reservelæge. Medicinsk-Reumatologisk afd. TTA, Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet: Afhandlingen omhandler forskellige metoder til vurdering af fingrenes gennemblødning hos normalpersoner og personer med Raynauds fænomen. Formålet var at finde metoder, der kunne skelne imellem reaktioner hos grupper af patienter med primært Raynauds fænomen og Raynauds fænomen sekundært til bindevævslidelsen generaliseret sklerodermi.

Det viste sig at patienter med Raynauds fænomen sekundært til generaliseret sklerodermi reagerede med en kraftigere reduktion i fingrenes gennemblødning ved både general kropsafkøling og lokal afkøling af fingrene. Det sympatiske nervesystem synes dog at spille en større rolle i udløsning af Raynauds fænomen hos patienter med primært fænomen.

Cyanose under et anfald optrådte langt hyppigere hos patienter med generaliseret sklerodermi end hos patienter med primært Raynauds fænomen og tilstedeværelse af cyanose var også højt korreleret til graden af kuldefølsomhed, dvs. med cyanose under et Ray-

naudanfald hyppigere optræder hos patienter med bindevævslidelsen generaliseret sklerodermi end hos patienter med primært Rayneuds fænomen. Patienter med disse reaktioner bør derfor mistænkes for at have eller evt. udvikle en bindevævslidelse.

Cand.med. Anders Fomsgaard

forsvarede den 18. december 1990 sin afhandling:

»Antibodies to lipopolysaccharides: Some diagnostic and protective aspects« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Nils Axelsen og professor, dr.med. Peter Skinhøj. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 7. januar 1991.

Cand.med. Steffen Groth

forsvarede den 5. april 1991 sin afhandling:

»Pulmonary clearance of 99mTc-DTPA. An index of alveolar epithelial permeability« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var lektor, dr.med. Ole Find Pedersen og lektor, overlæge, dr.med. Steen Levin Nielsen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 17. april 1991.

Læge Kaj Winther Hansen

forsvarede den 15. marts 1991 sin afhandling:

»Platelet beta-adrenoceptor function. Experimental and clinical studies with special reference to age and stress« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, med.dr. Bertil Diamant, docent, med.dr. Ellen Vinge og overlæge, dr.med. Jørgen Fischer Hansen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 9. april 1991.

Selvbibliografi: Kaj Flemming Winther Hansen. Født den 6. august 1947 i Vejle. Student den 21. juni 1972 fra Gentofte Studenterkursus nysproglig std. Lægevidenskabelig Embedseksamen fra Københavns Universitet, sommeren 1980. Nuværende stilling: 1. reservelæge, Klinisk kemisk afdeling, Klinisk kemisk afdeling, KAS, Glostrup. Efter realeksamen, landbrugsuddannet. Senere studentereksamen, hvorefter lægestudiet påbegyndes. Modtaget støtte: Under studietiden stipendiat ved Farmakologisk Institut, Københavns Universitet. Senere støtte fra Forskningsrådet til 1 års ophold i USA.

Publikationer: Winther K, Bjerre Knudsen J, Gormsen J. Platelet aggregation and beta-blockers. Lancet 1982. Winther K, Klysner R, Geisler A, Andersen PH. Characterization of human platelet beta-adrenoceptors. Thromb Res. 1985. Winther K, Knud-

sen JB, Gormsen J, Jensen J. Effect of metoprolol and propranolol on platelet aggregation and cAMP level in hypertensive patients. Eur J Clin Pharmacol 1986. Winther K, Næsh O. Aging and platelet beta-adrenoceptor function. Eur J Pharm 1987. Winther K, Næsh O. Platelet alpha-adrenoceptor function and aging. Thrombosis Research 1987. Winther K, Rein E. Exercise-induced platelet aggregation in angina and its possible prevention by beta1-selective blockade. European Heart Journal 1990.

Disputatsarbejdet: Thrombocyter er diskoide kernele celler, der cirkulerer i blodbanen. Når thrombocyter aktiveres, aggregerer de, idet der udvikles pseudopodier og frigøres en række vasoaktive og koagulationsfremmende substanser.

Thrombocyttaktiveringen kan meget vel have været et fordelagtigt element tidligere i udviklingshistorien, idet blødning efter et traume derved ikke udviklede sig fatalt. Med vor nuværende livsform hvor fysiske traumer ikke længere er en væsentlig årsag til død, kan thrombocyttaktiveringen være mindre gunstig, idet den disponerer til thrombose og atherosclerose. For at begrænse forekomsten af kardiovaskulære sygdomme er det derfor væsentligt at udforske de forhold, der udløser thrombocyttaktivering. Thrombocyter aktiveres blandt andet af adrenerge hormoner, der binder sig til adrenoceptorer på thrombocyt membranen. Adrenalin binder sig til både alpha- og beta-receptorer. Alpha-receptorer stimulerer aktivering, og beta-receptor stimulerer hæmmer thrombocytaggregationen.

Formålet med denne afhandling har været, at karakterisere thrombocyttens beta-adrenerge receptorer og undersøge, hvordan funktionen af beta-receptorerne påvirkes af stress.

Forskellige former for stress øger catecholamin niveauet i plasma, og har længe været mistænkt for at virke atherosclerose- og thrombose fremkaldende. Under stress hos raske midaldrende forsøgspersoner fandtes også en nedsat beta-receptor funktion, men thrombocytaggregationen var dog uændret. Dette kan forklares ved en parallel nedsættelse af thrombocyttens alpha-adrenoceptor funktion. Thrombocyt adrenoceptorer synes således ikke at have en statisk funktion. Alpha- og beta-adrenerge receptorers funktion kan ændres hurtigt i takt med ændringer i catecholamin niveauet i plasma. Det konkluderes således, at stress ikke øger thrombocyt aktiviteten hos raske forsøgspersoner, og derfor ikke umiddelbart kan siges at være disponerende til kardiovaskulær sygdom. Helt tilsvarende synes det dog ikke at forholde sig hos patienter med kardiovaskulær sygdom, der i en undersøgelse har vist sig at have øget aggregration efter stress.

Læge Christian Hassager

forsvarede den 2. august 1991 sin afhandling:

»Soft tissue body composition during prevention

and treatment of postmenopausal osteoporosis assessed by photon absorptiometry» for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Inge-lis Kanstrup Hansen, lektor, overlæge, dr.med. Jens H. Henriksen og professor, dr.med. Bent Friis-Hansen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 5. august 1991.

Selbiografi: Christian Hassager. Født den 18. juli 1961 i København. Student juni 1979 fra Rungsted Stats-skole. Jan. 1986, cand.med., Københavns Universitet. Nuværende stilling: Reservelæge vikar, Klinisk Kemisk afdeling, KAS, Glostrup. Gift, 1 datter.

Publikationer: C. Hassager: Afvejning af fordele og ulemper ved hormonal langtidsbehandling af klimakterielle gener. Københavns Universitets Guldmedalje i Medicin 1987. C. Hassager et al: The long-term effect of oral and percutaneous estradiol on plasma renin substrate and blood pressure. *Circulation* 1987; 76: 753-758.

Disputatsarbejdet: Arbejdet, der hovedsageligt blev udført på klinisk kemisk afdeling, KAS, Glostrup, havde følgende formål:

1) At etablere en metode til måling af helkropsfedtmasse og fedtfri masse in vivo samt at undersøge køns- og aldersvariationer i disse compartments;

2) at undersøge bløddelenes sammensætning hos osteoporotiske kvinder samt

3) at vurdere eventuelle ændringer i bløddelenes sammensætning hos postmenopausale kvinder under profylaktisk behandling (østrogen-gestagen substitution) og under eksperimentel behandling (anabolsk steroid terapi) mod osteoporose.

For at besvare disse spørgsmål, der kun tidligere har været meget sparsomt belyst i litteraturen, blev foton absorptiometri vurderet som metode til måling af bløddelenes sammensætning og flere tværsnit- og longitudinelle kliniske undersøgelser blev udført. Arbejdets vigtigste konklusioner kan summeres som:

ad 1) Helkropsfedtmasse og fedtfri masse kan måles tilfredsstillende med dobbelt foton absorptiometri og kroppens fedtindhold stiger med alderen hos begge køn;

ad 2) Osteoporotiske kvinder har normal fedtfri legemsmasse, men tenderer til at have nedsat fedtmasse;

ad 3) postmenopausal hormonsubstitution påvirker ikke legemets fedtfri bløddelsmasse, men kan muligvis forebygge en stigning i legemets fedtindhold. Anabolsk steroid terapi medfører derimod en markant stigning i den fedtfri masse og et tilsvarende fald i legemets fedtindhold hos postmenopausale kvinder.

Læge Per Hildebrandt

forsvarede den 14. juni 1991 sin afhandling:

»Subcutaneous absorption of insulin in insulin-de-

pendent diabetic patients – influence of species, physico-chemical properties of insulin and physiological factors» for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, med.dr. Bertil Diamant og lektor Hans Vilhardt, dr.phil. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 25. juni 1991.

Cand.med. Bo Hofmann

forsvarede den 20. december 1990 sin afhandling:

»AIDS Immunology. HIV induced cellular immune deficiency» for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Paul Lehm Andersen og institutleder, dr.med. Niels Morling. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 3. januar 1991.

Selbiografi: Bo Arne Hofmann. Født den 14. september 1953 i København. Student juni 1974 Akademisk Studenterkursus. Cand.med. 1981, Københavns Universitet, Sektion Rigshospitalet. Nuværende stilling: Assistant Research Immunologist, Dept of Microbiology and Immunology, UCLA School of Medicine, Los Angeles, CA 90024-1747, USA. Modtaget støtte: Danish Medical Council, Danish Cancer Society, Danish Haemophilic association, Boels fond, Lauritsen Fond, Kommiteen mod AIDS, Nordic Insulin, Vand-re mod Lysets Fond, Danielsen og hustrus Fond.

Publikationer: Hofmann et al. The HIV-induced immunodeficiency ... *J Immunol* 1989; 142: 1874-80. Hofmann et al. HIV inhibits the early steps of lymphocyte ... *J Immunol* 1990; 145: 3699-3705. Hofmann et al. The lymphocyte transf. resp. to PWM ... *British Medical Journal* 1987; 295: 293-96. Hofmann et al. Investigation of Immunosup. Prop ... *Cellular Immunology* 1989, 121: 336-48. Fahey, Hofmann et al. The prognostic value of cellular ... *N Eng J Med* 1990; 322(3): 166-172.

Disputatsarbejdet: AIDS er en ny sygdom der skyldes infektion med HIV. HIV inficerer CD4 positive T lymphocytter og bevirker en svær nedsat funktion af T lymphocytter. Funktion af disse kan bedømmes ud fra deres evne til at dele sig in vitro efter stimulering. Specielt årsagen til at HIV infektionen inducerer denne nedsatte delnings evne blev undersøgt. Vi påviste at T lymphocytens delningsdefekt hos AIDS patienter og nogle HIV inficerede ikke kun skyldes mangel på CD4 T celler, idet også funktionen af de ikke inficerede CD8 T celler og de tilbageblevne CD4 celler var defekt. Vi undersøgte (1) Funktionen og samarbejdet mellem forskellige lymphocytter og monocytter fra AIDS patienter; (2) forskellige trin i celle aktiveringen (3); samt om de fundne T celle defekter kunne induceres in vitro ved at tilsætte HIV proteiner. Vi viste at HIV protein-stoffer inducerede en stærk delningsdefekt i både CD4 og CD8 T celler samt en defekt i dannelsen af humane knoglemarvs plak. Visse sera fra HIV seropositive

personer uden AIDS var i stand til at neutralisere den suppresserende effekt. Det blev påvist at den nedsatte cellulære immunfunktion gik forud for udviklingen af HIV relateret sygdom. Det viste at det proliferative response til CD3 mitogenet PWM, CD4 T cell tallet, og tilstedeværelsen af HIV antigenemi var stærk prediktiv for senere udvikling af HIV-relateret sygdom.

Læge Hans Petter Hougen

forsvarede den 22. marts 1991 sin afhandling:

»The athymic nude rat. Immunobiological characteristics with special reference to establishment of non-antigen-specific T-cell reactivity and induction of antigen-specific immunity« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var lektor, dr.med. Carsten Røpke og professor, dr.med. Niels Høiby. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 8. april 1991.

Selvbiografi: Hans Petter Hougen. Født den 6. juni 1949 i Oslo. Student 1968 fra Oslo Handelsgymnasium. Militærtjeneste, 1 års jura-, 1 års biologi studium (Norge og Spanien). Medicinstudiet påbegyndt 1971 Københavns Universitet, cand.med. sommer 1978.

Arbejdet ét år i primær sundhedstjeneste i Peru og Sverige. Ansat ved forskellige kliniske afdelinger samt flere patologiske afdelinger i Københavnsområdet og ved Københavns Universitets Respatologiske Institut. Fra 01.06.91 tilknyttet Retssmedicinsk Institut i Miami, Florida. Lic.med. 1989, speciallæge i patologisk anatomi februar 1991. Finansielle kilder: Gangstedfonden, Statens sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, Lægeforeningens Forskningsfond, P. Carl Petersens Fond m.m. 35 original artikler om eksperimentel og klinisk immunologi med hovedvægt på infektionsimmunologi og immuntoksikologi. Desuden flere arbejder indenfor retsmedicin, patologi og kirurgi.

Disputatsafhandlingen: Formålet har været at beskrive nogle af den atymiske nøgne rottes immunbiologiske karakteristika og på grundlag af disse at beskrive muligheden for at etablere non-antigen-specifik T-celleaktivitet og at inducere antigen specifik immunitet.

Doktorafhandlingen, der består af en oversigtsartikel samt 7 tidligere offentliggjorte artikler, baserer sig på undersøgelser, der er udført på Bartholin Institutet, Københavns Kommunehospital samt Københavns Universitets Respatologiske Institut.

1. reservelæge Liselotte Højgaard

forsvarede den 30. august 1991 sin afhandling:

»Gastric potential difference measurements« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Simon Rune, lektor, dr.med. Jørgen Christoffersen og lektor, dr.med. Jesper Brahm. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 17. september 1991.

Selvbiografi: Liselotte Højgaard. Født den 19. marts 1957, Frederiksberg. Lægevidenskabelig embedseksamen, Københavns Universitet, januar 1982. 1. reservelæge ved Afd. for Klinisk Fysiologi & Nuklearmedicin, Rigshospitalet. Speciallæge i klinisk fysiologi & nuklearmedicin.

Afhandlingen omfatter 5 tidsskriftartikler og en samlet redegørelse. Ulcus sygdommen har gennem de sidste årtier haft stort set uændret epidemiologi, og de patofysiologiske mekanismer bag udviklingen er stadig delvis uafklarede. Formålet med arbejdet var at udvikle en pålidelig målemetode til registrering af maveslimhindens potential differens PD, og at anvende denne metode til at undersøge betydningen af forskellige mucosa skadelige faktorer.

PD er tidligere anvendt til at karakterisere slimhindens funktion. Hidtil anvendte metoder med calomelceller og saltbroer har været upraktiske, ustabile og pH-afhængige. Der præsenteres et nyudviklet mikroelektrodeprincip, der er nemt, pålideligt og med indbygget pH-korrektion. Metoden er valideret in vitro og in vivo, og effekten af cimetiden, pentagastrin og bicarbonat er undersøgt hos volontører. Behandling med NSAID er en hyppig årsag til ulcus. Hos bedøvede hunde undersøgte effekten af indomethacin iv på PD og gennemblødning. Der sås fald i PD og gennemblødning. In vitro har indomethacin ingen PD effekt. Nedsat gennemblødning kunne således være blandt de patogenetiske mekanismer bag NSAID-induceret mocusaskade.

Øget FFA/albumin ratio medfører nedsat vævsgennemblødning. Hos bedøvede grise undersøgte effekten af øget FFA/albumin ratio. PD faldt irreversibelt, og ændringen kunne ikke tilskrives iskæmi alene. Hos bedøvede hunde undersøgte effekten af hypoxi, iskæmi og iskæmi med hæmning af dannelsen af oxygen deriverede frie radikaler. Ventrikel mucosa-funktionen synes flow afhængig, og oxygengeriverede frie radikaler synes af betydning af udviklingen af mucosaskaden ved iskæmi og reperfusion.

PD og pH undersøges hos ulcus patienter og volontører under mentalt stress. PD faldt og pH steg; samme respons som set under iskæmi. Ulcuspatienternes mulige lavere tærskel for at opleve situationer som stressfyldte kunne måske medføre at mucosaskadelige episoder optræder hyppigere end hos normale.

Det konkluderes, at ventrikel PD målinger med det nyudviklede apparatur kan anvendes inden for ulcus patogenese undersøgelser; og en tilstrækkelig blodforsyning fremhæves som vigtig for mucosaforsvaret. Statens sundhedsvidenskabelige Forskningsråd,

Smith, Kline & French legatet, Winterthur-Borgen Fonden og Radiometer A/S har ydet støtte til arbejdet.

Læge Tonny Jensen

forsvarede den 15. februar 1991 sin afhandling:

»Albuminuria – a marker of renal and generalized vascular disease in insulin-dependent diabetes mellitus« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var lektor, dr.med. Ole Færgeman, lektor overlæge, dr.med. Klaus Ølgaard og professor, dr.med. Carl Erik Mogensen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 4. marts 1991.

Selvbiografi: Tonny Joran Jensen. Født den 25. juni 1953 i Ikast. Student den 11. juni 1972 fra Herning Gymnasium. Lægevidenskabelig Embedseksamen, januar 1979, Århus Universitet. Nuværende stilling: Kursusreservelæge, Infektionsmedicinsk afdeling, Hvidovre Hospital. Modtaget støtte fra Diabetesforeningen, Nordisk Insulin Laboratorium, Det lægevidenskabelige Forskningsråd. Modtaget Buhl Olesens Legat og V. og T. Foersoms Legat.

Publikationer: Jensen T, Richter EA, Feldt-Rasmussen B, Kelbæk H, Deckert T. Impaired aerobic work capacity in insulin-dependent diabetics with increased urinary albutin excretion. *Br Med J* (1988); 296: 1352-1354. Jensen T, Bjerre-Knudsen J, Feldt-Rasmussen B, Deckert T. Features of endothelial dysfunction in early diabetic nephropathy. *Lancet* (1989); i: 461-463. Jensen T, Stender S, Goldstein K, Hølmer G, Deckert T. Partial normalization by dietary cod-liver oil of increased microvascular albumin leakage in patients with insulin-dependent diabetes and albuminuria. *N Engl J Med* (1989); 321: 1572-1577.

Disputatsarbejdet: Gennem mere end 30 år har det været kendt, at diabetiske senkomplikationer som nefropati, retinopati og hjertekarsygdom ofte optræder samtidigt hos visse patienter med insulin-krævende diabetes mellitus. Let øget urinudskillelse af albumin er den tidligst kendte risikomarkør for udvikling af ikke blot diabetisk nefropati, men også proliferativ retinopati og kardiomyopati samt aterosklerotisk hjertekarsygdom. Den øgede risiko for aterosklerose blandt patienter med albuminuri synes delvist men ikke fuldstændigt forklaret ved tilstedeværelsen af en række kardiovaskulære risikofaktorer som forhøjet blodtryk, ændringer i blodets lipoproteinsammensætning samt forhøjet plasma fibrinogen.

Påvisningen hos patienter med albuminuri af øget transcapillær escape rate af albumin, nedsat fibrinolytisk aktivitet ved arbejde samt forhøjet plasma koncentration af von Willebrand factor, tydende på endotelcelledysfunktion støtter hypotesen, at albuminuri

er markør for en generaliseret karsygdom. Mulige årsager til denne dysfunktion og de patofysiologiske konsekvenser heraf for mikroangiopati- og ateroskleroseudvikling diskuteres.

Mulighederne for intervention rettet mod en række etablerede og hypotetiske risikofaktorer omtales. I en kontrolleret klinisk undersøgelse påvises et beskedent fald i blodtrykket, en gunstig ændring af blodets lipoproteinsammensætning samt et fald i den transkapillære escape rate af albumin under daglig indtagelse af torskellevertran. Hvorvidt denne eller andre former for intervention rettet mod flere samtidigt optrædende risikofaktorer vil bedre prognosen ved diabetisk nefropati er endnu uafklaret.

Overlæge Finn Ursin Knudsen

forsvarede den 21. juni 1991 sin afhandling:

»Intermittent diazepam prophylaxis in febrile convulsions« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var lektor, overlæge, dr.med. Mogens Dam og professor, dr.med. J. C. Melchior. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 5. juli 1991.

Selvbiografi: Finn Ursin Knudsen. Født den 16. november 1938 i København. Student juni 1956 fra Helsingør Gymnasium. Medicinsk Embedseksamen fra Københavns Universitet juni 1964. Nuværende stilling: Overlæge, børneafdel., KAS Glostrup. Modtaget støtte: Lægevidenskabelige Forskningsfond.

Publikationer: Knudsen FU. Plasma-diazepam in infants after rectal administration in solution or by suppository. *Acta Paediatr Scand* 1977. Knudsen FU, Vestermark S. Prophylactic diazepam or phenobarbitone in febrile convulsions: a prospective controlled study. *Arch Dis Child* 1978. Knudsen FU. Rectal administration of diazepam in solution in the acute treatment of convulsions in infants and children. *Arch Dis Child* 1979. Knudsen FU. Effective short-term diazepam prophylaxis in febrile convulsions. *J Pediatr* 1985. Knudsen FU. Recurrence risk after first febrile seizure and effect of short term diazepam prophylaxis. *Arch Dis Child* 1985. Knudsen FU. Frequent febrile episodes and recurrent febrile convulsions. *Acta Neurol Scand* 1988.

Disputatsarbejdet: Formålet med arbejdet har været at forsøge at udvikle, forbedre og gennemprøve nye, både forebyggende og akutte behandlingsmetoder af feberkrampe, som alternativ til langtidsprofylakse.

Undersøgelserne har vist, at intermitterende diazepamprofylakse ved feber er en ret effektiv, billig og relativt bivirkningsfri behandling, som accepteres godt af forældrene.

Akut krampebehandling med rektal diazepam i opløsning er et attraktivt alternativ til korttidsprofylakse

ved feber. Behandlingen er let at gennemføre og synes effektiv.

Efter første anfald bør der foretages vurdering af risikoen for nye feberkrampe. Ved hjælp af et risikoindeks baseret på simple kliniske data kan børnene klassificeres som havende en lav, middel eller høj recidivrisiko.

Det konkluderes, at korttidsprofilakse med benzodiazepiner er en anvendelig omend ikke ideel behandling af mange børn med simple eller komplekse feberkrampe. En vigtig del af behandlingen er rådgivning og vejledning af forældrene.

Fundene er beskrevet i »Intermittent diazepam prophylaxis in febrile convulsions«. *Acta Neurol Scand* 1991; 83: suppl. 135.

Læge Flemming Madsen

forsvarede den 21. juni 1991 sin afhandling:

»Bronkial histaminprovokation. Metoder og kliniske undersøgelser« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Ronald Dahl, 1. reservelæge, dr.med. Asger Dirksen og professor, dr.med. Bengt Zachau-Christiansen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 10. juli 1991.

Selvbibliografi: Flemming Frank Madsen. Født den 26. december 1948 på Frederiksberg. Student 1969 fra Falkonergårdens Gymnasium. Cand.med. Vinter 1978. Københavns Universitet. Nuværende ansættelse: 1. reservelæge lungemedicinsk afd. BBH. Støtte fra: SLFR. Støtte til konsulent bistand.

Publikationer: Madsen F, Secher N H, Kay L, Kok-Jensen A, Rube N. Inspiratory resistance versus general physical training in patients with chronic obstructive pulmonary disease. *Eur J Resp Dis* 1985. Madsen F, Holstein Rathlou N H, Mosbech H, Weeke B, Svendsen U G. The predictive value of bronchial histamine challenge in asthma. *SJCLI*. Madsen F, Holstein-Rathlou N H, Frølund L, Svendsen U G, Weeke B. Short-and longterm reproducibility of responsiveness to inhaled histamine. R_t compared to FEV_1 as measurement of response to challenge. *Eur J Resp Dis* 1985. Madsen F, Nielsen N H, Frølund L, Svendsen U G, Weeke B. A small reservoir for the Wright nebulizer. *Bull Eur Physiopathol Respir* 1987. Madsen F, Holstein Rathlou N H, Frølund L, Svendsen U G, Weeke B. Bronchial Histamine challenge in the diagnosis of asthma: The predictive value of changes in airway resistance determined by the interruptor method. *Yearbook of Pulmonary disease*. ed. Greene, G.M. Yearbook Medical publishers inc. 1987.

Disputatsarbejdet: Formålet med disputatsen var at undersøge den diagnostiske værdi af bronkial histamin provokation ved diagnostisering af astma samt, at vurdere og udvikle de anvendte metoder, specielt luft-

vejsmodstandsmåling med lukkermetoden. Disputatsen er i sin helhed en kvalitetsvurdering af bronkial histaminprovokation af hvilke, der i 1986 blev udført ca. 3800 i Danmark.

Det blev vist: Bronkial histaminprovokation var egnet til at påvise astma i en population med en relativ høj prævalens af astma, hvis patienterne havde normal eller kun let nedsat ventilationskapacitet. Bronkial histaminprovokation kunne kun anvendes til at udelukke astma i en population med relativt lav prævalens af astma. Bronkial histaminprovokation var derfor ikke så egnet til diagnostik som tidligere antaget, og der fandtes ikke som tidligere antaget, en skarp grænse mellem »positive« og »negative« provokationer.

Korttidsreproducerbarheden af bronkial histaminprovokation bestemt ved standardmetoden var af samme størrelse som rapporteret fra udlandet ($\pm 1,6$ dobling). Langtidsreproducerbarheden af bronkial histaminprovokation var $\pm 2,12$ doblinger.

R_t , modstanden ved ånding målt med lukkermetoden var velegnet til kumulative provokationer, som er hurtige, fordi R_t kunne måles i hver eksspiration og aerosol kunne administreres i inspirationerne med et dosimeter.

De aerosoler, som blev anvendt til provokationer, blev karakteriseret ved bestemmelse af den aerodynamiske diameter. Et nyt laseroptisk princip til bestemmelse af den aerodynamiske diameter blev benyttet.

Cand.med. Johannes Mejer

forsvarede den 18. januar 1991 sin afhandling:

»Features of the initial metabolism of 1- β -D-arabinofuranosylcytosine in human myeloid leukemic cells« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, dr.phil. Hans Klenow og lektor, overlæge, dr.med. Jørgen Boye Nielsen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 7. februar 1991.

Selvbibliografi: Johannes Nielsen Mejer. Født den 9. marts 1945 i Store Magleby. Student den 20. juni 1963 fra Vestjysk Gymnasium Tarm. Cand.med. 29. januar 1971 Københavns Universitet. Nuværende stilling: Overlæge med. afd. Roskilde Amts Sygehus i Roskilde. Søn af lærerinde Anna født Nielsen og navigationslærer Kaj Clausen Mejer. Opvokset på Fanø og i Ribe. Gift med tandlæge Anni født Mikkelsen. 3 børn Kirstine, Cecilie og Niels. Født 77, 79, 84. Modtaget støtte: Kong Christian X Fond, Daell Fonden, Det lægevidenskabelige Forskningsråd, Landsforeningen til Kræftens Bekæmpelse, Nordisk Insulin Fond, Jacob Madsen og Olga Madsen Fond og Lundbeck Fonden.

Publikationer: Mejer, J. & Lindholm, J. (1974) Di-

agnostisk værdi af TRH-testen ved tyreoida lidelser. Ugeskr. for Læger 136, 2519-22. Mejer, J. (1976) Isolated adrenocorticotrophic hormone deficiency. Dan. Med. Bull. 23, 45-46. Mejer, J., Mortensen, K. M. & Hansen, H. H. (1977) Quinacrine hydrochloride in the treatment of malignant pleural effusion. Scand. J. Res. Dis. 58, 318-23. Bøjholm, S., Hansen, M., Mejer, J., Andersen, B. T. & Gyntelberg, F. (1980) Effect of smoking cessation on heart and blood pressure at rest and during exercise. Dan. Med. Bull. 27, 96-98.

Disputatsarbejdet: Hovedmidlet i behandlingen af patienter med akut myeloid leukæmi er 1-B-D-arabinofuranosylcytosin (Ara-C).

Ara-C omsættes i organismen som deoxycytidin.

Hovedtesen er at afvigelser i denne omsætning i leukæmicellerne er ansvarlig for at Ara-C er anvendelig, og at kendskab til sådanne afvigelser kan udnyttes i en forbedring af leukæmi behandling. Det er vist at nedbrydningen af Ara-C eksperimentelt kan øges og samtidig nedsættes virkningen af Ara-C. Denne iagttagelse har betydning for den videre udforskning af manipulationen af Ara-C virkningen.

Aktiveringen af Ara-C var ændret i leukæmi cellerne. For det første aktiverede leukæmicellerne hurtigere Ara-C end normale celler. Dernæst aktiverede leukæmicellerne Ara-C hurtigere end den naturlige metabolit deoxycytidin i modsætning til normale celler, der aktiverede Ara-C og deoxycytidin med samme hastighed. Denne afvigelse blev kun fundet i leukæmi celler og kan vise sig at få terapeutisk betydning. For det første er det foreslået at man med fordel vil kunne kombinere Ara-C og deoxycytidin. Yderligere lægger det leukæmi specifikke i iagttagelsen op til videre undersøgelse af midler der aktiveres via samme omsætningsveje som Ara-C.

1. reservelæge Holger Mosbech

forsvarede den 14. august 1991 sin afhandling:

»Therapeutic aspects in house dust mite allergy« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var forskningschef, dr.med. et mag.scient. Henning Løwenstein, lektor, dr.med. Niels Mygind og professor, dr.med. Gunnar Bendixen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 5. september 1991.

Selvbibliografi: Holger Mosbech. Født 20. april 1951, på Frederiksberg. Cand.med. 1977, Københavns Universitet. Nuværende stilling: 1. reservelæge, medicinsk afdeling TTA, Rigshospitalet København.

Disputatsarbejdet: Det tilgrundliggende arbejde er udført under min ansættelse i allergi-enheden ved medicinsk afdeling TTA, Rigshospitalet. Patientbehandlingen er dels foregået dér, dels på allergiambulato-riet, Centralsygehuset i Hillerød.

Husstøvmider giver hyppigt anledning til allergi.

Allergiske patienter kan i princippet behandles både ved en nedsættelse af allergen-ekspositionen og ved en reduktion af følsomheden hos den enkelte, dvs. ved hyposensibilisering. I disputatsarbejdet har formålet været at undersøge aspekter af begge behandlingsformer.

En grundig støvsugning af ældre madrasser viste sig at kunne nedsætte allergen-indholdet til ca. 50 %. Yderligere støvsugning med 1-3 ugers interval kunne imidlertid ikke påvirke allergenmængden. Som et isoleret tiltag synes støvsugning derfor ikke at være brugbar. Anvendelse af elektriske varmetæpper kunne reducere mide- og mideallergen-koncentrationen med mere end 50 %. Der kræves dog yderligere undersøgelser, før varmetæpper generelt kan anbefales til mideallergikere.

I arbejdets anden del blev en gruppe husstøvmide-allergikere hyposensibiliseret. Effekten af et nyudviklet ekstrakt, hvor husstøvmideallergen var modificeret ved kobling til monomethoxypolyethylen glycol, blev sammenlignet med effekten af det tilsvarende ikke-modificerede ekstrakt. Som ønsket optrådte bivirkningerne ved behandling med det modificerede ekstrakt med såvel lavere frekvens som sværhedsgrad. Imidlertid var også den kliniske effekt af ekstraktet reduceret og studier, hvor et kraftigere modificeret ekstrakt anvendes, vil derfor være nødvendigt for endeligt at få afklaret, om dette modifikationsprincip indebærer reelle fordele. Efter 1 år sås en signifikant bedring i såvel allergen specifik som uspecifik bronkial følsomhed i begge hyposensibiliserede grupper, men ikke i en ikke-hyposensibiliseret kontrolgruppe. Vurdering af behandlingseffekten efter 2 år blev vanskeliggjort af en bedring i kontrolgruppen, der ikke kunne forklares ved en ændring i allergen-eksposition eller oplagte miljøforhold. Senreaktion efter bronkial allergenprovokation øgede chancen for gavnlig virkning af hyposensibilisering med en faktor 3. Yderligere syntes en høj husstøvmide-følsomhed i bronkier eller i basofile granulocytter at være et godt prognostikum.

Den sammenfattende redegørelse er publiceret i Danish Medical Bulletin 1991.

Læge Ole Michael Nielsen

forsvarede den 23. november 1990 sin afhandling:

»Extracellular fluid and colloid osmotic pressure in abdominal vascular surgery« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Flemming Stadil, overlæge, dr.med. Niels Rossing og overlæge, dr.med. Jørgen Ladefoged.

Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 13. december 1990.

Selvbibliografi: Ole Michael Nielsen. Født den 28. oktober 1952 i København. Student den 18. juni 1971 fra

Gl. Hellerup Gymnasium. Cand.med. januar 1980, Københavns Universitet. Nuværende stilling: 1. reservelæge ved Karkirurgisk afdeling RK, Rigshospitalet. Modtaget støtte: Statens sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, Hjertereforeningen.

Publikationer: Nielsen OM, Engell HC. Extracellulær fluid volume and distribution in relation to changes in plasma colloid osmotic pressure after major surgery. A randomized study. Acta Chir Scand 1985. Andersen LI, Nielsen OM, Hansen HJB. Umbilical vein bypass in patients with severe lower limb ischemia. A report of 121 consecutive cases. Surgery 1985.

Disputatsarbejdet: Undersøgelsens formål var at bestemme sammenhængen mellem plasma colloid osmotisk tryk (COP_p) og det extracellulære volumens (ECV) størrelse og fordeling efter større kirurgiske indgreb i abdomen. Desuden at fastlægge en nedre grænse for COP_p under hvilken væskefordelingen mellem plasma og interstitiel væske altid forskydes mod væskeophobning i interstitset. Undersøgelserne blev udført på 53 patienter og senere 18 patienter, som alle fik foretaget rekonstruktiv kirurgi på aorta abdominalis. Dagen før operationen samt første og fjerde dag efter det kirurgiske indgreb måltens en række fysiologiske parametre såsom ECV, COP_p , plasma-, erythrocyt- og blodvolumen, glomerulær filtrationshastighed, samt for de sidste 27 patienter tillige cardiac output, arteria pulmonalis tryk og indkilingstryk og fysiologisk pulmonal shunt. Det kunne vises at COP_p kunne sænkes fra det normale 27 mmHg til 22 mmHg uden at der skete væsentlige ændringer i væskefordelingen mellem plasma og interstit. Yderligere fald i COP_p medførte tiltagende væskeforskydning til det interstitielle rum og COP_p værdier under 20 mmHg medførte altid interstitielt ødem. Dette fandtes i overensstemmelse med litteraturens experimentelle undersøgelser men blev nu for første gang vist i kliniske undersøgelser.

Læge Ove Juul Nielsen

forsvarede den 20. juni 1991 sin afhandling:

»Recombinant human erythropoietin. Experimental and clinical Applications« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Mikael Rørth og professor, med.dr. Hans Sjöström. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 5. juli 1991.

Selvbibliografi: Ove Juul Nielsen. Født den 28. september 1953 i Vadum. Student 1972 fra Aalborg Katedralskole. Cand.med. Vinter 1981 fra Københavns Universitet. Nuværende stilling: 1991-1993 kursusreservelæge i intern medicin, Københavns Amt. Gift med mag.art. Karen Schousboe, 2 børn. Modtaget støtte: Statens lægevidenskabelige Forskningsråd, Alfred Benzon

Fonden, Hospitalsfonden for Københavns Amt, Færøerne og Grønland.

Publikationer: Københavns Universitets Guldmedalje i Medicin 1984. ca. 30 artikler publiceret i internationale artikler.

Disputatsarbejdet. Substitutionsterapi med rekombinant humant erythropoietin (rhEPO), der har betydet et gennembrud i behandlingen af anæmi betinget af uræmi, er introduceret på et tidspunkt, hvor den grundlæggende indsigt i erythropoietins (EPO) normale fysiologi og patofysiologi endnu er mangelfuld. Disputatsarbejdet omfatter en række såvel eksperimentelle som kliniske undersøgelser vedrørende rhEPO.

Det konkluderes, at både oxygensensormekanismen samt EPO syntese apparatet er knyttet til en og samme celle, *in casu* den EPO-producerende HepG 2 celle.

Intakt N-glykosylering af EPO molekylet synes at være en forudsætning for secerering fra den EPO-producerende celle.

Tilstedeværelse af intakte sialinsyrerester i EPO-molekylets kulhydratkomponent beskytter EPO mod hurtig hepatisk degradation. Det bekræftes, at anæmi ved kronisk nyreinsufficiens, som tidligere påvist, beror på en insufficient kompensatorisk EPO produktion.

Det dokumenteres at også anæmi ved akut nyreinsufficiens er en erythropoietinopenisk anæmi, idet EPO mangel er ansvarlig både for fastholdelse af anæmien i den oliguriske fase og den ofte langsomme restitution af normal erythrocytmasse efter normalisering af ekskretorisk nyrefunktion.

I to kliniske studier omfattende patienter med anæmi ved aktiv rheumatoid artrit samt anæmi ved myelomatose fandtes det sekretoriske EPO respons gennemgående at være adækvat i forhold til det anæmiske stimulus, hvilket tyder på at anæmi ved kronisk sygdom ikke beror på en simpel EPO-mangel.

I terapeutiske undersøgelser påvises et konsekvent positivt erythropoietisk respons overfor substitution med rhEPO, dels hos hypertransfunderede kroniske dialyse patienter, dels hos patienter med akut tubulær nekrose i oligurisk fase.

Læge Lisbeth Nilas

forsvarede den 31. maj 1991 sin afhandling:

»Assessment of the physiological bone loss in woman, with special emphasis on the menopausal changes« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Steen Bach Christensen og lektor, overlæge, dr.med. Steen Levin Nielsen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 10. juni 1991.

Læge Bente Pakkenberg

forsvarede den 8. maj 1991 sin afhandling:

»Stereological quantitation of human brains from normal and schizophrenic individuals« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var Ass. professor C. Vyvyan Howard, lektor, dr.med. Rasmus Fog og lektor, dr.med. Henning Laursen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 10. juni 1991.

Selvbiografi: Bente Pakkenberg. Født den 3. januar 1949 i Holstebro. Student sommeren 1967 fra Marie Kruses Skole. Cand.med. sommeren 1976, Københavns Universitet. Nuværende stilling: Læge, laboratorieforsker, dr.med. Neurologisk Forskningslaboratorium, Bartholin Institut, Kommunehospitalet. Gift med bratschist i statsensemblet Kontra Kvartetten, Peter Fabricius. 4 børn. Modtaget støtte fra Statens sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, Parkinsonforeningen, Lundbeckfonden, Boel Fonden, Ib Henriksens Fond, Fonden til Fremme af Eksperimentel Neurologisk Forskning, Brødrene Hartmanns Fond, Hans Lønborg Madsens Fond, Nordisk Droge, Erik Hørslev og hustru Birgit Hørslevs Fond.

Publikationer: B. Pakkenberg & H. J. G. Gundersen: New stereological method for obtaining unbiased and efficient estimates of total nerve cell number in human brain areas. *APMIS* 1989. B. Pakkenberg, A. Møller, H. J. G. Gundersen, A. Mouritzsen Dam, H. Pakkenberg: The absolute numbers of nerve cells in substantia nigra in normal subjects and in patients with Parkinson's disease estimated unbiasedly with a stereological method. *J Neurol Neurosurg Psychiatry*, 1991. L. Korbo, B. Pakkenberg, O. Ladefoged, H. J. G. Gundersen, P. Arlien-Søborg, H. Pakkenberg: An efficient method for estimating the total number of neurons in rat brain cortex. *J. Neuroscience Methods* 1990.

Disputatsarbejdet: »Stereological Quantitation of Human Brains from Normal and Schizophrenic Individuals«.

Formålet med undersøgelserne har været at applicere nye stereologiske tælleteknikker på humant hjernevæv. Hjernens komplekse struktur og høje indhold af nerveceller har gennem tiden udgjort en udfordring til de forskere, der har ønsket at foretage volumenbestemmelser samt tælle nerveceller i dette specielle organ. Tidligere »klassiske« tællemetoder har alle været belastet af den tid, undersøgelsen af blot en enkelt hjerne har taget samt været præget af forskellige metodefejl. Introduktionen af nye stereologiske teknikker suppleret med en række modifikationer de senere år har gjort det muligt at undersøge store materialer, i dette tilfælde humane hjerner, samt at estimere en række hjerneparametre uden tidligere tiders metodefejl. Kvantiteringsmetoder er benyttet til at bestem-

me volumen af hjernebarken, hjernens hvide substans, de centrale grå områder samt volumen af hjerneventriklerne i en gruppe hjerner fra normale, samt hjerner fra patienter, der var kronisk schizofrene og relatere disse fund til allerede eksisterende data fra PEG og CT-scanninger. Samme principper er endvidere blevet anvendt til at bestemme volumen af ventrikelsystemet hos en gruppe patienter med hydrocefalus ud fra patienternes CT-scannings billeder. En ny stereologisk tællemetode, disectoren, der blev publiceret første gang i 1984, har endvidere gjort det muligt at bestemme antallet af celler i et veldefineret område uden tidligere metodefejl. Disector teknikken er appliceret på hjernevæv af fire centrale hjernekerne med betydning for skizofreni, hvorved der er blevet påvist henholdsvis 50 og 40 % nedsat totalantal nerveceller i den mediodorsale thalamuskærne og nucleus accumbens hos skizofrene. Et modificeret disector princip kombineret med en uniform sampling fra neocortex er endvidere appliceret på hjerner fra 26 normale individer, hvorved det totale antal nerveceller (25 milliarder) i hjernebarken hos normale er blevet bestemt.

Speciallæge Knud Rasmussen

forsvarede den 29. november 1991 sin afhandling:

»Non-invasive quantitative measurement of blood flow and estimation of vascular resistance by the Doppler ultrasound method. Methodological studies and clinical application on the fetus and the transplanted kidney allograft« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Erling Bjerregaard-Pedersen, lektor, overlæge, dr.med. Birger Hesse og lektor, overlæge, dr.med. Aksel Lange. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 5. december 1991.

Selvbiografi: Knud Rasmussen. 13. maj 1944, Odense. Lægevidenskabelig embedseksamen, 1970 Københavns Universitet. Nuværende stilling: 1. reservelæge, Medicinsk-nefrologisk afdeling P, Rigshospitalet, København.

Disputatsarbejdet: »Non-invasive quantitative measurement of blood flow and estimation of vascular resistance by the Doppler ultrasound method. Methodological studies and clinical application on the fetus and the transplanted kidney allograft«.

Disputatsarbejdet består af 5 tidligere publicerede artikler samt en oversigt.

Introduktionen af diagnostisk ultralyd for 25 år siden var en betydningsfuld forbedring af mulighederne for undersøgelse af en række organer, specielt i abdomen. Gennem de sidste 10 år er det blevet muligt at kombinere Real-Time ultralydundersøgelse med Doppler ultralyd og herved få informationer om blod-

gennemstrømningen gennem og den vaskulære modstand i adskillige organer.

Ultralydmetoden har store fordele. Den er non-invasiv, kan gentages så ofte det ønskes, kan udføres på sygestuen og er meget billig at anvende.

Formålet med disputatsarbejdet var at videreudvikle ultralyd Doppler metoden og herefter undersøge, om metoden kan anvendes ved diagnosen af flere patologiske tilstande, som obstetrikeren og nefrologen ofte præsenteres for.

Teorien bag Dopplerprincippet og det til rådighed værende udstyrs muligheder og begrænsninger blev indgående studeret og metoden blev herefter forbedret på flere væsentlige punkter. Reproducerbarheden og nøjagtigheden af den forbedrede metode blev efterfølgende testet i in-vitro og in-vivo studier, og det demonstreredes, at ultralyd-Doppler metoden nu var udviklet til en acceptabel grad af reproducerbarhed og nøjagtighed til videnskabelig og klinisk anvendelse.

Ultralyd-Doppler metoden blev først anvendt til at undersøge hæmodynamikken hos det ufødte barn. Referenceværdier for blodgennemstrømningen i den føtale aorta og umbilikalvene samt den vaskulære modstand hos det normale føtus blev fastlagt, og metoden blev anvendt til at beskrive den føtale hæmodynamik ved maternel hypertension i graviditeten. Det blev demonstreret, at blodgennemstrømningen gennem den føtale aorta og v. umbilicalis pr. kg fostervægt er konstant gennem 3. trimester af ukompliceret graviditet, samt at fosterets hæmodynamik er påvirket ved ubehandlet graviditetshypertension hos moderen og ændres mod det normale under antihypertensiv behandling.

Metoden blev senere anvendt til undersøgelse af den vaskulære modstand i den transplanterede nyre. Et referenceområde for normalt fungerende transplanterede nyrer blev fastlagt, og metoden blev anvendt til at diagnosticere flere patologiske tilstande. Det demonstreredes, at den renale modstand er øget under afstødning af den transplanterede nyre. Det blev yderligere demonstreret, at ultralyd Doppler metoden er af diagnostisk værdi ved forskellige former for dysfunktion af den transplanterede nyre.

Cand.med. Henrik Roed

forsvarede den 4. januar 1991 sin afhandling:

»In vitro drug testing. A feasibility study using small cell lung cancer cell lines« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Torben Skovsgaard og lektor, dr.phil. Sune Frederiksen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 11. januar 1991.

Selvbibliografi: Henrik Michael Herluf Roed. Født den 4. januar 1951 i København. Student juni 1969 fra Her-

lufsholm Kostskole. Cand.med. juni 1876 fra Københavns Universitet. Nuværende stilling: Kursusreservelæge, Onkologisk afdeling ONK, Rigshospitalet. Modtaget støtte: Lundbeck Fonden, Fonden til fremme af medicinsk behandling af cancer.

Disputatsarbejdet: Småcellet lungecancer (SCLC) er karakteriseret ved en udtalt følsomhed for kemoterapi, initialt. Hovedparten af patienterne får dog recidiv. Tumorcellerne er nu ofte resistente over for den primære behandling og reagerer kun svagt på den sekundære behandling, som i dag kan tilbydes.

I slutningen af 70'erne lykkedes det for flere grupper at etablere cellelinier fra patienter med SCLC. Præliminære undersøgelser viste, at cellelinierne afspejlede primærtumors følsomhed for cytostatika.

Det var derfor naturligt at undersøge gennemførligheden af sensitivitetstestning af et panel af sådanne cellelinier for forskellige cytostatika.

Cellernes følsomhed blev bestemt ved det clonogene assay. Ved metoden bestemmes antallet af kolonier dannet i »soft agar« efter cellerne er eksponeret for teststoffet. Fraktionen af opnåede kolonier i forhold til ubehandlede kontroller giver mulighed for optegnelse af dosisvirknings kurver. Ved bestemmelse af vækstkurver for de samme cellelinier efter xenotransplantation til nøgne mus opnåedes et mål for in vivo sensitivitet. Ved bestemmelsen af den stof-inducerede ændring af celle-cyklus-fordelingen ved flowcytometrisk DNA-analyse fandtes en god korrelation til det opnåede celledrab. Denne metode blev appliceret både in vitro og in vivo.

Det foreslås, at fremtidig kombinationskemoterapi sammensættes udfra en analyse af de enkelte stoffers effekt over for et stort panel af cellelinier.

Arbejdet anviser en strategi ved fremtidig udvælgelse af stoffer til klinisk afprøvning. Systemet er for resourcekrævende til generel screening, men kan anvendes til testning af udvalgte stoffer.

Læge Kåre Sander-Jensen

forsvarede den 18. oktober 1991 sin afhandling:

»Heart and Endocrine Changes during Central Hypervolemia in Man« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Henrik Kehlet og professor, dr.med. Stig Haunsø. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 30. oktober 1991.

Cand.med. Allan Schapira

forsvarede den 11. januar 1991 sin afhandling:

»The resistance of falciparum malaria in Africa to 4-aminoquinolines and antifolates« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Anders Björkman, professor, dr.med. Finn T. Black og profes-

sor, dr.med. Peter Skinhøj. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 1. februar 1991.

Selvbibliografi: Allan Max Schapira. Født den 11. marts 1949 i København. Student juni 1967 fra Frederiksberg Gymnasium. Lægevidenskabelig embedseksamen, januar 1975, København. Nuværende stilling: Medical Officer, Epidemiologist, Malaria Unit, Control of Tropical Diseases Division, WHO, Geneve. Disputatsarbejdet har modtaget støtte fra Statens lægevidenskabelige/sundhedsvidenskabelige Forskningsråd og World Bank/UNDP/WHO Special Programme for Research and Training in Tropical Diseases.

Publikationer: Schapira, A., Michaelsen, K. F., Andersen, A. N. Health and Nutrition Survey, Ghanzi District, September 1973. J. Dent. Med. Assoc. Botswana 1974. Schapira, A. A controlled study of lung function in cashew nut factory workers. J. Trop. Med. Hyg., 1983. Schapira, A. Single Dose Kinetics and Dosage of Mecillinam in Renal Failure and Hemodialysis. Clinical Pharmacokinetics, 1984. Schapira, A. The challenge of chloroquine-resistant malaria to health services in Africa. Health Policy and Planning, 1989.

Disputatsarbejdet: Som følge af fremkomsten og spredningen af klorokinresistens blandt Plasmodium falciparum stammer i Afrika importeredes i årene 1979-1983 talrige malariainfektioner til Danmark. På baggrund af usikkerhed vedrørende hvilken malaria-profylakse ikke immune burde anvende i Østafrika, undersøgtes på Statens Seruminstitut in vitro følsomheden af de nyligt importerede falciparum isolater overfor klorokin, pyrimetamin og cykloguanil. Alle klorokinresistente isolater viste nedsat følsomhed overfor pyrimetamin og cykloguanil. Andres undersøgelser viste senere, at plasmodiernes følsomhed for cykloguanil er bedre i medium med fysiologiske cofaktorkoncentrationer end i det medium som var anvendt i undersøgelserne på Seruminstitutet. Dette forklarer, at en klinisk kontrolleret undersøgelse gennemført i Danmark, Tanzania og Kenya i 1984-1985 viste, at proguanil (hvis aktive metabolit er cykloguanil) i kombination med klorokin er lige så effektivt som profylakse som 'Fansidar' + klorokin. Derimod viste kloroproguanil sig ineffektivt som profylakse i en kontrolleret undersøgelse i Mozambique i 1985-1986.

Nødvendigheden af en in vitro test for 'Fansidar' motiverede en undersøgelse af følsomme og sensitive falciparum isolater i forskellige medier. Det viste sig, at det i de fleste tilfælde var muligt at skelne følsomme fra resistente isolater på grundlag af in vitro følsomheden overfor pyrimetamin alene uanset det anvendte medium.

Undersøgelser med in vivo og in vitro metoder i Mozambique i årene 1984-1987 viste, at allerede i 1985

var over 50 % af infektionerne i størstedelen af landet klorokinresistente. Graden af resistens nåede dog et loftniveau i 1986, som ikke synes at overskrides. Amodiakin viste sig kun at være marginalt mere effektivt end klorokin.

Kontrollerede forsøg i Mozambique i 1986 pegede på, at kombinationen amodiakin + 'Fansidar' er mere effektiv end 'Fansidar' alene; det er dog stadig usikkert om anvendelsen af denne kombination kan retardere udviklingen af 'Fansidar' resistens.

Overlæge Stig Sonne-Holm

forsvarede den 19. april 1991 sin afhandling:

»Overvægt hos unge mænd. Forekomst og prognose« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Jørn Olsen, overlæge, dr.med. Olaf Bonnevie og professor, dr.med. Povl Riis. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 29. april 1991.

Selvbibliografi: Stig Sonne-Holm. Født den 9. oktober 1946 i København. Student sommeren 1965 fra Øster Søgades Gymnasium. Cand.med. 1971-72, Københavns Universitet. Nuværende stilling: Overlæge, ortopædkirurgisk afd., Hvidovre Hospital. Modtaget støtte: Hjerterforeningen, Assurandørsocietetet, Nordisk Gjenforsikringssselskab.

Publikationer: Sonne-Holm S; Heisterberg L, Hebjørn S, Dyring-Andersen K, Thorup Andersen J, Hejl B. Prophylactic antibiotics in first trimester abortion. A clinical controlled trial. Am J Obstet Gynecol 1981; 139: 693-7. Sonne-Holm A, Walter S, Steen Jensen J. Moore hemiarthroplasty with and without bone cement in femoral neck fractures. Acta Orthop Scand 1982; 53: 953-6. Sonne-Holm S, Boeckstyns M, Menck H, Sinding A, Leicht P, Dichmann O, Prag J, Bækgård N, Ostri P, Gøtrik JK. Prophylactic antibiotics in amputation of lower extremity for ischemia. A placebo-controlled, randomised trial of cefoxitin. J Bone J Surg 1985; 67-A: 800-3. Nordkild P, Sonne-Holm S. Femoral neck fracture: Sliding Screw-plate versus sliding nail-plate. A randomised trial. Injury 1985; 16: 449-54.

Disputatsarbejdet: Overvægt hos unge mænd - forekomst og prognose. Drejer sig om b-afhandling baseret på 9 arbejder udgået fra Obesity Research Group, tidligere Herlev Sygehus, nu Hvidovre Hospital. Oversigten samler og kommenterer nogle resultater fra epidemiologiske undersøgelser baseret på en population af over 400.000 unge mænd, som næsten alle fik målt højde og vægt ved session. Fra populationen udtoges alle med ekstrem overvægt (n=1962) og en tilfældig kontrolgruppe (n=3607). Foruden højde og vægt beskrives en række psykosociale karakteristika, registreret ved sessionen. På baggrund af disse variable og en follow-up-undersøgelse beskrives hyppig-

heden af ekstrem overvægt hos unge mænd, dødelighed, vægtændringer og blodtryksforhold ved follow-up sammenholdt med forholdene hos kontrolgruppen. Desuden beskrives relationerne mellem de psykosociale faktorer: Intelligens, uddannelse og socialstatus – hos overvægtige og kontrolpersoner.

Hypigheden af ekstrem overvægt var en promille i 1943-60, hvorefter den steg til 8 promille i 1976 med et lille fald herefter. Baggrundspopulationens mediane relative vægt var uændret i perioden. De ekstremt overvægtige havde en overdødelighed på en faktor 1,6. Ved efterundersøgelsen havde de normalvægtige på sessionen taget på i vægt, mens de ekstremt overvægtige vægt var mediant uændret. Personer der havde været ude i en vægtstigning havde en stor risiko for forhøjet blodtryk uanset hvilken vægt de var endt med. De ekstremt overvægtige klarede sig socialt dårligere, delvist betinget af en ringere uddannelse. De ekstremt overvægtige klarede en intelligenstest på sessionen dårligere end kontrolgruppen.

Ekstremt overvægtige unge mænd løber ikke alene en risiko for somatiske lidelser, men klarer sig også dårligere socialt.

Cand.med. Michael Staun

forsvarede den 24. maj 1991 sin afhandling:

»Calbindin-D of human small intestine and kidney. Purification, molecular properties and clinical significance« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var dr.med. Hans Flodgaard, overlæge, dr.med. Ole Helmer Sørensen og professor, dr.med. Jens Juul Holst. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 31. maj 1991.

Selvbiografi: Michael Staun. Født den 14. oktober 1950 i Svendborg. Student den 24. juni 1970 fra Svendborg Statsgymnasium. Lægevidenskabelig embedseksamen fra Københavns Universitet sommeren 1978. Nuværende stilling: 1. reservelæge medicinsk afdeling B, Bispebjerg Hospital. Modtaget støtte fra Det lægevidenskabelige Forskningsråd, Novo's Fond, P. Carl Petersens Fond, Kong Christian d. X's Fond og fra Hafnia's Fond.

Publikationer: Staun M, Norén O, Sjöström H. Ca^{2+} -binding protein from human kidney. Purification and properties. London 1984. Staun M, Sjöström H, Norén O. Calcium-binding protein from human small intestine. London 1986. Staun M. Enzyme-linked immunoabsorbent assay (ELISA) for calcium-binding protein of human small intestine. Holland 1986. Staun M, Boesby S, Daugaard H & Jarnum S. Calcium-binding protein in human duodenal biopsies. New York 1988.

Disputatsarbejdet: Den hormonalt aktive metabolit af vitamin D 1,25-dihydroxyvitamin stimulerer på

genniveau biosyntesen af et specifikt calciumbindende protein (calbindin-D), som i både tyndtarm og nyre spiller en central rolle for den transepitheliale calciumtransport. Med disputatsarbejdet er det klarlagt, at humant intestinallyt og renalt calbindin-D er to forskellige proteiner med en molekylvægt på henholdsvis 9000 (calbindin- $\text{D}_{9\text{K}}$) og 28000 (calbindin- $\text{D}_{28\text{K}}$). Der blev etableret en specifik immunologisk målemetode (ELISA) til kantitering af intestinallyt calbindin-D i vævsprøver. Med denne teknik blev fordelingen af calbindin- $\text{D}_{9\text{K}}$ undersøgt i tyndtarmen. Langs villus-cryptaksen blev calbindin- $\text{D}_{9\text{K}}$ påvist i de højst differentierede celler og i undersøgelserne over den longitudinale fordeling fandtes den største calbindin- $\text{D}_{9\text{K}}$ koncentration i de proksimale tyndtarmsafsnit. Disse resultater er i overensstemmelse med tidligere fysiologiske studier af den aktive calciumtransports fordeling i tarmen. Ved måling af calbindin- $\text{D}_{9\text{K}}$ i duodenal biopsier fra patienter med normalt calciumstofskifte påvistes en direkte korrelation mellem calbindin- $\text{D}_{9\text{K}}$ og s-1,25-dihydroxyvitamin D. Dette er udtryk for, at calbindin- $\text{D}_{9\text{K}}$ induceres i tyndtarmsepithelcellen af denne hormonalt aktive metabolit af vitamin D. Patienter med korttarmssyndrom, som følge af større intestinale resektioner, havde stærkt nedsat koncentration af calbindin- $\text{D}_{9\text{K}}$, hvorimod patienter med intestinal bypassoperation på grund af adipositas havde normalt niveau af intestinallyt calbindin- $\text{D}_{9\text{K}}$. I patientmaterialet som helhed fandtes en positiv korrelation mellem calbindin- $\text{D}_{9\text{K}}$ og den fraktionelle intestinale calciumabsorption.

Læge Mikael Støckel

forsvarede den 24. oktober 1991 sin afhandling:

»Kompensatorisk Renal Hyperfunktion« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor Niels Keiding, overlæge, dr.med. Ole Munck og overlæge, dr.med. Svend Strandgaard. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 6. december 1991.

Lektor, cand.med. Marek Treiman

forsvarede den 3. maj 1991 sin afhandling:

»Chemical signalling in neuropeptide secretion. Studies on the role of cAMP and Ca^{2+} in vasopressin release from the neurohypophysis« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Jørgen Gliemann og afdelingsleder, dr.med. C.J. Hedeskov. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 14. maj 1991.

Læge Philip Tønnesen

forsvarede den 8. marts 1991 sin afhandling:

»Serotonin SP og VIP ved nasalprovokation samt serotonin ved bronkial provokation« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var lektor, dr.pharm. Svend Nørn og professor, dr.med. Mirko tos. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 21. marts 1991.

Selvbibliografi: Philip Tønnesen. Født den 17. maj 1948 i København. Student juni 1968 fra Gl. Hellerup Gymnasium. Cand.med. januar 1975, Københavns Universitet. Læge, speciallæge i intern medicin og lunge-medicin. Nuværende stilling: 1. reservelæge, medicinsk afd. P, Bispebjerg Hospital. Gift med læge Vibeke Fryd, 3 børn. Støtte fra Nationalforeningen til bekæmpelse af lungesygdomme.

Publikationer: 20 artikler hovedsageligt vedr. lungemedicinske emner publiceret i danske og internationale tidsskrifter. Flere artikler vedr. tobaksrygning og rygeafvænning. P. Tønnesen et al. A smoking cessation study with 0,2 and 4 mg nicotine chewing gum plus group counseling with a 2 year follow-up period. *New Engl J Med* 1988. Tønnesen, P et al: Individuel tobaksafvænning med nikotintyggegummi. *Ugeskrift for Læger* 1984.

Disputatsarbejdet: Disputatsen består af 8 publicerede tidsskrift-artikler alle publiceret i *Allergy* samt en sammenfattende redegørelse. Hovedtesen var at serotonin, Substans P og Vasoaktivt intestinalt peptid (VIP) kunne være mediatorer ved rhinitis allergica samt at serotonin kunne inducere bronkokonstriktion. Hovedresultaterne var: Serotonin udløste en dosisafhængig nasalreaktion med nysen, kløe og atropin-påvirkelig sekretion, uden forskel hos normale og høfeber patienter. Histamin-, metakolin-, og allergen-inducerede nasalsekreter indeholdt serotonin. Ligeledes påvises SP og VIP i nasalsekreter. Der sås en stigning i plasma serotonin efter nasalprovokation. Serotonins rhinitis effekt i næsen, fundet af serotonin, SP og VIP i nasalsekret og stigningen i plasma serotonin efter nasalprovokation med allergen, tyder stærkt på at serotonin er en mediator ved rhinitis allergica.

Dette er originale fund, og åbner op for yderligere undersøgelser på dette felt med bl.a. serotonin antagonist og SP- og VIP-antagonister. Dette kan betyde nye muligheder for behandling af høfeber i fremtiden.

Speciallæge Peer Wille-Jørgensen

forsvarede den 8. april 1991 sin afhandling:

»Prophylaxis of postoperative thromboembolism« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Sixtus Thorsen, lektor, overlæge, dr.med. Frits R. Mathiesen

og overlæge, docent David Bergqvist. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 25. april 1991.

Selvbibliografi: Peer Anders Wille-Jørgensen. Født den 29/9 1949 i Hålsingborg. Student den 20/6 1968 fra Sorø Akademi Skole. Cand.med. juni 1975. Nuværende stilling: 1. reservelæge, afd. D, KASHe. Økonomisk projektstøtte fra Statens lægevidenskabelige Forskningsråd og Jacob og Olga Madsens Fond. Løn under 3 måneders skriveorlov fra Weimans legat. Støtte til trykning fra Statens sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, NovoNordisk A/S og Rhône-Poulenc Rorer A/S.

Publikationer: P. Wille-Jørgensen & Hans-Eric Jensen: Selective vagotomy and drainage in treatment of duodenal ulcer with pyloric stenosis. *Dan Med Bull* 1979. P. Wille-Jørgensen & Jens Thorup. Postoperativ thromboseprophylaxe, en oversigt. *Nord Med* 1983. P. Wille-Jørgensen et al: Postoperative thromboembolic complications despite heparin prophylaxis. *Ann Chir Gynecol* 1985. H.-E. Jensen, J. Hoffmann, P. Wille-Jørgensen. High gastric ulcers. *World J Surg* 1987. P. Wille-Jørgensen & Lars Naver. Akut pseudo-obstruktion af colon. *Ugeskr. for Læger* 1988.

Disputatsarbejdet: Disputatsarbejdet, der består af 7 delarbejder og en samlet oversigt, er udført med det formål at forbedre den tromboseprofylaktiske behandling af kirurgiske patienter.

Ved evaluering af en profylaksemetode anvendes ofte sensitiv screening. Den diagnostiske værdi af termografi, plaminscintimetri og plasminscintigrافي er undersøgt og fundet dårlig ved elektiv hoftekirurgi. Ved analyser af simple kliniske og parakliniske faktorer hos abdominalkirurgiske patienter er det muligt med logistisk regressionsanalyse at opstille et risikoindeks. Dette indeks kan udpege 90 % af de patienter, der trods lav-dosis heparinprophylakse udvikler tromboemboliske komplikationer (TE). Indexet kan korrekt udpege 50 % af de patienter, der ikke udvikler TE under lav-dosis heparinbehandling. Styrken af indexet er afprøvet på en population, og fundet valid. Colonpatienter synes at udgøre en speciel risikogruppe for TE.

I 4 prospektive, randomiserede undersøgelser af ialt 807 patienter er forskellige kombinationsprofylaktiske principper undersøgt indenfor elektiv og akut abdominalkirurgi. Ved elektiv og akut abdominalkirurgi er kombinationen af graderede støttestrømper og lav-dosis heparin den bedste profylakse.

Ved elektiv hoftekirurgi er en kombination af lav-dosis heparin dihydroergotamin og graderede støttestrømper en effektiv, om ikke optimal profylakse.

Prophylakse anvendes på de fleste danske kirurgiske afdelinger og udover hensynet til patienterne er der også økonomiske fordele forbundet med profylakse.

Cand.med. Lars Ødum

forsvarede den 11. januar 1991 sin afhandling:

»Investigation of inter-trypsin inhibitor and slow migrating proteinase inhibitors in serum and urine« for den medicinske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, forskningschef, dr.med. Ole J. Bjerrum, sektorchef, overlæge, dr.med. Nils Axelsen, professor, med.dr. Ove Norén. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 25. januar 1991.

Selvbibliografi: Lars Ødum. Født den 9. marts 1951 i Nærum. Student den 20. juni 1970 fra Holte Gymnasium. Lægevidenskabelig embedseksamen, Københavns Universitet januar 1978. Nuværende stilling: 1. reservelæge, klinisk-kemisk afd., Rigshospitalet. Økonomisk støtte fra P. Carl Petersens Fond, Statens sundhedsvidenskabelige Forskningsråd og Borgen Legater.

Publikationer: Videnskabelig virksomhed og produktion indenfor områderne klinisk mikrobiologi og klinisk kemi, med proteinase inhibitorer og peptidhormoner som særlige interessefelter.

Disputatsarbejdets formål var (1) at foretage basale studier af plasma-proteinase-hæmmeren inter- α -trypsin inhibitor samt (2) at oprense og karakterisere humane proteinase inhibitorer, som jeg påviste i plasma og urin, og som ikke var beslægtet med kendte plasma-proteinase inhibitorer. Inter- α -trypsin inhibitor er et kompleks af flere polypeptider, hvoraf den ene, bikunin, er en proteinase-hæmmer. Bikunin findes også frit i plasma og udskilles i urinen. En tidligere anvendt metode til kvantitering af bikunin blev vist at være uspecifik, da α_1 -antitrypsin blev medbestemt. Krydset immunelektroforese var derimod velegnet og herved kunne såvel bikunin som intakt inter- α -trypsin inhibitor kvantiteres. Plasma-koncentrationen af bikunin steg ved sygdom, og urin-udskillelse af bikunin fulgte nøje akut-fase-responset målt med c-reaktivt protein.

Den ikke tidligere beskrevne syrestabile proteinase-hæmmer i plasma og urin blev oprenset fra urin fra en række patienter med svære inflammatoriske lidelser. N-terminal aminosyre-sekvens-bestemmelse, molekyl-masse-bestemmelse ved hjælp af massespektrometri samt proteinase-hæmningsforsøg viste, at proteinase-hæmmeren var identisk med den sekretoriske trypsin-hæmmer fra pancreas.

Doctores philosophiae

Lektor, mag.art. Vibeke Dalberg

forsvarede den 13. september 1991 afhandling:

»Stednavneændringer og funktionalitet. Analogisk stednavneomdannelse epexegetisk stednavnedannelse og stednavneskifte belyst ved danske toponymer« for den filosofiske doktorgrad.

Officielle opponenter var arkivchef, fil.dr. Bengt Pamp, Lund og professor, dr.phil. John Kousgaard Sørensen, Københavns Universitet. Af tilhørerne opførte lektor Bent Jørgensen.

Graden blev konfereret den 26. september 1991.

Selvbibliografi: Vibeke Margrethe Dalberg. Født 22. august 1938, Nykøbing F. Mag.art i nordisk filologi, 1967, Københavns Universitet. Nuværende stilling: Lektor ved Københavns Universitet, Institut for Navneforskning.

Disputatsarbejdet: Stednavneforskningen har traditionelt betragtet den etymologiske analyse som sin vigtigste opgave og følgelig vist mindre interesse for stednavnets evne til at fungere i sprogbrugen; i disputatsafhandlingen betegnet dets funktionalitet. Det er afhandlingens formål gennem beskrivelsen af en række stednavneændringer at belyse stednavnets funktionalitet og dermed demonstrere emnets onomastiske relevans.

Tre typer af stednavneændring tages op til undersøgelse. Analogisk stednavneomdannelse er især et resultat af påvirkning fra det eksisterende stednavneforråd. Ved omdannelsen kan et stednavn opnå større overensstemmelse med andre stednavne, hvilket antagelig bevirker, at det fungerer bedre i sprogbrugen.

Epexegetisk stednavnedannelse består i, at en lokalitets ibrugværende navn sammensættes med et ord for lokalitetsarten. Baggrunden for denne type stednavneændring er en kommunikationssituation, hvor der er særligt behov for specifikation af navnebærerens art.

Redegørelsen for stednavneskifte angår dels definitionelle problemer, dels problemer specielt relateret til fænomenets udfoldelse i den danske toponymi. Forskellige implikationer i forbindelse med afgrænsningen af denne stednavneændring diskuteres. Denotationsskifte, som anses for at være en foreteelse af væsensforskellig art, beskrives separat. Anvendeligheden af begrebet partielt navneskifte diskuteres. Desuden sandsynliggøres ikke-dokumenteret stednavneskifte i en række tilfælde og der forelægges en beskrivelse af motiverne bag omdåb. Endelig redegøres der for det offentliges regulerende indflydelse i forbindelse med denne type stednavneændring.

Museumsinspektør, mag.art. Søren Dietz

forsvarede den 15. november 1991 sin afhandling:

»The Argolid at the Transition to the Mycenaean Age – Studies in the Chronology and Cultural Development in the Shaft Grave Period« for den filosofiske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, fil.dr. Poul Åstrøm, Göteborg og lektor, dr.phil. Ingrid Strøm, Københavns Universitet.

Graden blev konfereret den 21. november 1991.

Selvbiografi: Søren Dietz. Født 6. oktober 1940 i København. Magisterkonferens i Nordisk arkæologi og europæisk forhistorie 1969, Københavns Universitet. Nuværende stilling: Museumsinspektør. Nationalmuseet, Frederiksholms Kanal 12, 1220 København K.

Disputatsarbejdet: *The Argolid at the Transition to the Mycenaean Age. Studies in the Chronology and Cultural Development in the Shaft Grave Period.* Det er afhandlingens formål at opbygge en sikker kronologi for skaktgravsperioden – den formative fase i den mykenske kultur – med henblik på at opbygge forklaringstyper til forståelse af kulturens tidligste udvikling. Det indgår som teser i projektformuleringen, at de mykenske samfund opstår lokalt som resultat af gradvise ændringer i sociale, økonomiske og religiøse strukturer i de sene mellemhelladiske samfund. Kulturforandringen kan altså ikke meningsfyldt forklares som et resultat af en »long-term« tilpasning eller af pludselige forandringer i de økologiske livsbetingelser. Der fremlægges en finmasket faseinddeling hvor de enkelte perioder defineres indenfor rammerne af 1 til 2 generationer, eller 25 til 50 år. Det empiriske grundlag for undersøgelsen er et bopladsmateriale fra lokaliteten Asine og samtlige publicerede grave i landskabet Argolis. Afhandlingen gennemgår detaljeret udviklingen i gravskikke og gravudstyr, landskabsudnyttelse, arkitekturudvikling, fremmedforbindelser og relativ og absolut kronologi. Det konkluderes, at udviklingen har været baseret på lokale økonomiske potentialer. Det foreslås at hesteavl kan have dannet grundlaget for den pludseligt opståede rigdom.

Forskningsstipendiat Vincent Gabrielsen

forsvarede den 17. maj 1991 sin afhandling:

»The Athenian Trierarchy« for den filosofiske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, dr.phil. Jens Erik Skydsgaard, Københavns Universitet og docent, dr.phil. Mogens Herman Hansen, Københavns Universitet. Af tilhørerne opponerede lektor, cand.mag. Signe Isager.

Graden blev konfereret den 30. maj 1991.

Selvbiografi: Vincent Gabrielsen. 30. november 1950. Cand.mag. et art. i historie, engelsk og oldtidskundskab, Odense Universitet; Ph.D.-graden, Københavns Universitet. Nuværende stilling: Forskningsstipendiat.

Disputatsarbejdet: Disputatsen »The Athenian Trierarchy«, som blev antaget til forsvar d. 5. marts 1991, er en undersøgelse af en central politisk militær institution i det klassiske Athen, Trierarchiet. Trierarchiet var en tjenesteydelse (liturgi), hvorved rige borgere skiftevis og for ét år ad gangen var pålagt pligt til dels at fungere som skibskaptajn (trierarch), dels at afholde udgifterne ved vedligeholdelse af krigsskibet

trier. Emnet har ikke været behandlet siden A. Böckh's »Urkunden Über das Seewesen des attischen Staates« fra 1840.

Afhandlingen byder på en skildring af Trierarchiets oprindelse, funktion og udvikling samt af Athens flådeorganisation på grundlag af det skriftlige materiale, herunder især dels publicerede taler, holdt for folkeforsamlingen og domstolene i Athen, og dels indskrifter. Kernen i sidstnævnte udgøres af en lang og velbevaret serie regnskaber fra perioden 378/7-323/2 f.Kr. ført årligt af værfstsemdsmændene.

En nytolkning af kildematerialet kombineret med anvendelsen af en ny indfaldsvinkel til emnet kaster lys over en række nye aspekter af institutionen og af de sociale, politiske og ideologiske mekanismer, som den var del af. Vigtigst her er både Trierarchiets udformning og funktion i det athenske demokrati og forholdet mellem staten og de velhavende athenere – et vitalt beskatningsobjekt. En hovedtese, som søges påvist, er, at omtalte forhold i betragteligt omfang prægedes af gensidighed: medens staten var afhængig af de velhavendes Trierarchi-ydelser til finansiering af flåden, satte rige athenere pris på den prestige og de hædersbevisninger som fulgte med Trierarchi-tjeneste.

Lektor, cand.mag. Frans Gregersen

forsvarede den 14. juni 1991 sin afhandling:

»Sociolingvistikens u(mulighed). Videnskabshistoriske studier i Ferdinand de Saussures og Louis Hjelmslevs strukturalistiske sprogteori« for den filosofiske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor Even Hovdhaugen, Oslo Universitet og professor, dr.phil. Jørgen Rischel, Københavns Universitet. Af tilhørerne opponerede: professor Eli Fischer-Jørgensen, professor Henning Spang-Hanssen, lektor Una Canger, professor Søren Egerod, docent Svend Erik Larsen, adjunkt Michael Rasmussen, professor Jacob L. Mey og lektor Jens Elmegaard Rasmussen.

Graden blev konfereret den 20. juni 1991.

Selvbiografi: Frans Gregersen. Født den 7. april 1949 på Frederiksberg. Student juni 1967 fra Falkonergårdens Gymnasium. Cand.phil. i lingvistik 1973, bifag i sprogpsykologi 1978, Københavns Universitet. Nuværende stilling: Lektor ved Institut for dansk Dialektforskning. Gift med Karen Lindegaard. Vi har to børn, Andreas (f. 1973) og Lars (f. 1977).

Publikationer: *Gennem Sproget*, sm.m. Jesper Hermann, Gyldendal, Kbh. 1978. Videnskab og Liden-skab, sm.m. Simo Køppe, Tiderne Skifter, Kbh. 1985.

Disputatsen er et videnskabshistorisk arbejde der sigter på en afklaring af aktuelle problemer inden for sprogvidenskab. Det har vist sig at være yderst vanskeligt teoretisk og metodologisk at opbygge en sociolingvistik der tager udgangspunkt i sprogets sam-

fundsmæssighed. En af grundene er formentlig at den europæiske idedannelse, som mere end nogen anden har præget lingvistikken, strukturalismen, har opbygget et skel mellem system og brug, som i alt væsentligt overlader samfundsmæssigheden til andre videnskaber. I min bog efterspører jeg denne udvikling ved at analysere teksten Ferdinand de Saussure – Louis Hjelmslev. Saussures tanker ses som forståelsesgrundlag for Hjelmslevs teori omend der påpeges væsentlige forskelle. Bogens anden og tredje del analyserer Hjelmslevs forfatterskab og dets videnssociologiske skæbne i dansk sprogvidenskab.

Lektor, lic.phil. Bo Jacobsen

forsvarede den 13. september 1991 sin afhandling:

»Studier i dansk voksenundervisning og folkeoplysning. Socio-psykologiske analyser« for den filosofiske doktorgrad.

Officielle opponenter var lektor, lic.phil. Mihail Larsen, RUC og lektor, dr.phil. Sven Mørch, Københavns Universitet. Af tilhørerne opponerede lektor, Ph.D. Sven Erik Nordenbo og dir. Trevor Corner.

Graden blev konfereret den 26. september 1991.

Selobiografi: Bo Jacobsen. Født den 11. november 1940, København. Mag.art. i psykologi, 1974, Københavns Universitet. Nuværende stilling: Lektor, Københavns Universitet, Institut for Pædagogik.

Disputatsarbejdet: Studier i dansk voksenundervisning og folkeoplysning er en kombineret sociologisk og psykologisk undersøgelse af den danske voksenundervisnings situation. Afhandlingen giver den første samlede analyse af dette emneområde i Danmark.

Afhandlingens teoretiske del består i en gennemgang af en række nyere generelle sociologiske, psykologiske, pædagogiske og socialfilosofiske teorier samt en påfølgende omformning af disse med henblik på empirisk afprøvning af deres relevans og bærekraft for en belysning af voksenundervisningens situation i Danmark.

Afhandlingens empiriske del består i omfattende kvalitative og kvantitative undersøgelser af danskerne uddannelsesaktivitet, uddannelsesønsker, undervisningsudbytte, undervisningsrelevante livserfaringer m.v.

I bogen præsenteres en ny model for, hvordan en større videnskabelig afhandling kan udformes inden for det pædagogiske emnefelt. I modellen kombineres den hermeneutiske, den empiriske og den samfunds-teoretisk-kritiske tradition.

Koblingen mellem det teoretiske og empiriske stof foretages på en sådan måde, at de to niveauer dels er autonome, dels er gensidigt forpligtende i forhold til hinanden.

Lektor Lisbet Torp Jensen

forsvarede den 14. december 1990 sin afhandling:

»Chain and Round Dance Patterns« for den filosofiske doktorgrad.

Officielle opponenter var dr. Roderik Lange, Great Britain og professor, dr.phil. Jan Mægaard, Københavns Universitet. Af tilhørerne opponerede William C. Reynolds, Anca Giuachescu, lektor Ole Smith, Københavns Universitet og professor Jan Ling.

Graden blev konfereret den 10. januar 1991.

Selobiografi: Lisbet Torp Jensen. Født den 27. januar 1949 i København. Student juni 1968 fra Aurehøj Statsgymnasium. Hovedskoleeksamen i blokfløjte 1971, Musikpædagogisk eksamen i blokfløjte 1972, Det Kongelige Danske Musikkonservatorium. Nuværende stilling: Seniorstipendiat ved Institut for Nygræsk og Balkanistik. Gift med musiker og komponist, Kurt Larsen. Børn: Mikkel Torp Larsen (født 1969, død 1989), Nikolaj Torp Larsen (født 1973). 1986- Formand for Dansk Selskab for Traditionel Musik og Dans. 1987- Medlem af hovedbestyrelsen for The International Council for Traditional Music (ICTM). 1988- Formand for ICTM Study Group on Ethnochoreology. Støtte fra: Statens humanistiske Forskningsråd 2½ år. Udgivelsesstøtte til disputats: Statens humanistiske Forskningsråd, Augustinus Fonden, G. E. C. Gads Fond, Universitetets Publikationsfond.

Publikationer: »Hip Hop Dances« – Their Adoption and Function among Boys in Denmark from 1983-84«. Dieter Christensen (udgiver), Yearbook for Traditional Music 18: 29-36. New York: The International Council for Traditional Music, 1986. »European Chain and Round Dances – A Comparative Study.« Roderik Lange (udgiver), Dance Studies 10: 13-48. Jersey, Channel Islands, G. B.: Centre for Dance Studies, 1987. »The Anastenari (Nestenari) Ritual as Performed in the Village of Langadha, Thessaloniki, by Families originating in Kosti Village in Bulgarian Thrace.« Proceedings of the Second Congress on Bulgarian Studies: 312-17. Sofia, Bulgaria; Bulgarian Academy of Sciences, 1988. »The Dance Event and the Process of Transformation – A Case Study of the Anastenaria in Langadha, Greece.« Lisbet Torp (udgiver), The Dance Event: A Complex Cultural Phenomenon: 74-80. København: ICTM Study Group on Ethnochoreology (Proceedings from the 15th Symposium of the ICTM Study Group on Ethnochoreology), 1989.

Den foreliggende disputats er baseret på resultaterne af en række sammenlignende undersøgelser af europæiske kæde- og runddans i levende tradition. Kæde- og runddans er i denne sammenhæng defineret som danse udført af mere end tre personer, hvor danserne er direkte forbundet via f.eks. håndfatning eller indirekte via bæltfatning eller lignende, dog undtaget sværdans og tilsvarende dansetyper. Der lægges i

definitionen vægt på, at dansene er af den type, hvor alle danserne i princippet udfører det samme grundlæggende trinnmønster samtidig. Materialet omfatter danse udført i rækkeformation såvel som danse udført i åben eller lukket kredsformation forudsat, at de ovennævnte betingelser er opfyldt. Det registrerede materiale er endvidere begrænset til kun at omfatte danse udført i levende tradition, hvilket her er defineret som danse, der endnu er eller har været i brug efter 2. Verdenskrig samt danse, som stadig kan reproducere eller identificeres af meddelejerne som hørende til deres egen dansekultur.

Disputatsen har vist, at det på grundlag af sammenlignende analyser af et omfattende og varieret materiale af europæiske kæde- og runddans er muligt at udskille væsentlige strukturelle grundbestande, som indgår i samtlige af de registrerede trinnmønstre, som ligger til grund for disse danse. Strukturanalyser viste endvidere, at disse grundbestande, som repræsenterer bevægelseskomponenter, i praksis kombineres efter nogle få og forholdsvis enkle regler. Afdækningen af disse komponenter samt reglerne for deres forskellige kombinationsmuligheder resulterede i den indledende fase af projektet i opstillingen af en række teoretiske modeller. Anvendelsen af disse modeller i strukturanalyser af i alt 1285 danse førte til etableringen af 7 hovedkategorier, inden for hvilke det er muligt at systematisere samtlige af disse danse. Analysemetoden afdækkede desuden et antal subkategorier som fremkommer på grundlag af et eller flere af de følgende kompositionsprincipper: augmentation, ekspansion, modifikation, reversion (lateral symmetri) og omvendt krebsvending.

Undersøgelsen viser, at antallet af trinnmønstre, som udgør det strukturelle grundlag for europæiske kæde- og runddans, i virkeligheden er yderst begrænset. Endvidere fremgår det, at ikke alle de registrerede trinnmønstre nyder den samme geografiske udbredelse samt, at ikke alle trinnmønstre er lige hyppigt anvendt inden for de enkelte regioner, hvori de er registreret. Visse trinnmønstre synes således at være relativt nøje forbundet med begrænsede geografiske områder, hvorimod andre mønstre forekommer at være af mere universal karakter.

Sammenlignende undersøgelser af denne art medvirker til at belyse menneskelig adfærd og i særdeleshed de former for adfærd, som har at gøre med menneskets måde at udtrykke sig på kinetisk og skabende i tid og rum. Der er ingen tvivl om, at dans kommunikerer vigtige informationer om et givet samfund, dets livsmønstre, idealer og moralkodeks. Kun gennem en afklaring af de universelle bestanddele i et danserepertoires strukturelle opbygning bliver det muligt at undersøge de mere kulturspecifikke elementer.

Jens Chr. V. Johansen

forsvarede den 22. maj 1991 sin afhandling:

»Da Djæveln var ude ... Trolddom i det 17. århundredes Danmark« for den filosofiske doktorgrad.

Officielle opponenter var dr.phil. Gustav Henningsen, Dansk Folkemindesamling og lektor, dr.phil. Alex Wittendorff, Københavns Universitet. Af tilhørerne opponerede professor, dr.med. et phil. E. Snorreson og docent, fil.dr. Bengt Ankerloo, Lund.

Graden blev konfereret den 30. maj 1991.

Selvbiografi: Jens Christian Vesterskov Johansen. Født den 2. november 1949 i København. Student den 19. juni 1969 fra St. Jørgens Gymnasium. Cand.mag. Hovedfag: Historie (sommeren 1977). Bifag: Religionshistorie (vinteren 1977/1978), Københavns Universitet. Søn af rengøringskone Dagny Hansine Johansen (f. Jensen) født 12.3. 1911, død 25.7. 1972, og arbejdsmand Hans Christian Johansen, født 22.6. 1898, død 4.5. 1955. Gift med Grethe Jacobsen, Doctor of Philosophy, født 5.2. 1945 datter af sygeplejerske Gertrud Jacobsen (f. Bramsen) født 31.3. 1910 og direktør Svend F. Jacobsen, født 14.4. 1898, død 6.3. 1989. Børn: Hans Christian Johansen, f. 27.5. 1986 og Morten Johansen, f. 25.12. 1988.

Publikationer: Med Gustav Henningsen og Ditlev Tamm, »16.000 jyske domme. En sagtypologisk analyse af Hofman-Bangs regest til Viborg Landstings dombøger 1569-1805«. Fortid og nutid, XXVIII (1979), pp. 240-270. Med Henrik Stevnsborg »herom findes intet i Danske Lov... Om brugen af Danske Lov på Falster og i Helsingør«. Danske og Norske Lov i 300 år, udg. Ditlev Tamm. København, 1983, pp. 179-205. »'24 Læss Wed att varme sig Wed'. Trolddom i Helsingør 1625-1626«. Tradition og kritik. Festskrift til Svend Ellehøj den 8. september 1984, udg. Grethe Christensen et al. København, 1984, pp. 259-284. med Henrik Stevnsborg, »Hasard ou myopie. Réflexions autour de deux théories de l'histoire du droit«. Annales E.S.C. 41 (1986), pp. 601-624 »Denmark: The Sociology of Accusations«. Early Modern European Witchcraft: Centres and Peripheries, eds. Bengt Ankerloo and Gustav Henningsen. Oxford, 1990, pp. 339-365. »Hexen auf mittelalterlichen Wandmalereien: Zur Genese der Hexenprozesse in Dänemark«. Ketzer, Zauberer, Hexen. Die Anfänge der europäischen Hexenverfolgungen, Hg. Andreas Bauert. Frankfurt am Main, 1990, pp. 217-240.

Disputatsen er den første systematiske undersøgelse af de danske hekseprocesser på melleminstansniveau (landstingsniveau); p.g.a. kildematerialets overlevelse behandles i første række de jyske processer i det 17. århundrede. Formålet er at undersøge hvilke forhold, der lå bag de enkelte processers begyndelse, og hvorledes de udviklede sig i forskellige geografiske områder. Analyserne sigter imod at forstå de socio-økonomiske og mentale sammenhænge, der udgjorde pro-

cessernes dynamik. Begrebet dynamik forstås på to planer, dels et makroplan hvor det er det lange stræks dynamik, der skal vurderes, dels på et mikroplan, hvor det er de kortvarige bevægelser i lokal-samfundet, der søges kortlagt. Eftersom de danske processer udgjorde en del af en europæisk helhed, er en stadig sammenligning med udenlandske forhold tilstræbt, hvor dette er muligt.

To momenter i afhandlingen skal fremhæves. For det første, at der kan konstateres en forbløffende vækst i processernes antal i årene efter 1617, da den første trolddomslovgivning blev udstedt i Danmark. Ikke mindre end 60 % af de processer, der i det 17. århundrede blev ført i Jylland, var koncentreret til perioden 1617 til 1625. Denne voldsomme udladning skal ses i sammenhæng med, at forskellige forhold tidligere havde vanskeliggjort mulighederne for at føre trolddomsprocesser. Med forordningen af 1617 i ryggen vidste befolkningen, at statsmagten sanktionerede processerne, og en så godt som total udrenselse af de mistænkte troldfolk fandt sted.

For det andet skal den almindelige sognepræsts rolle fremhæves, når spørgsmålet om processernes opør skal besvares. Sognepræsterne var ledet af en 'forsyns'-tradition, der som udtryk fik en advarsel mod at give troldfolk skylden for alle de ulykker, der overgik menneskene. Troldfolkenes påståede gerninger var Guds måde at tugte, advare og prøve sit folk på; når ulykker skete, skulle menneskene følge Jobs eksempel og erkende »Herren giver, Herren tager«.

I perioden fra 1617 til 1625 tyder meget på, at præsterne ikke kunne dæmme op for befolkningens opsparede aggression over for troldfolkene og derfor valgte en bevidst passivitet, som f.eks. den præst, der vidnede, at han i mere end 20 år uanfægtet havde ladet en notorisk troldkvinde være på fri fod i sit sogn.

Men da den ovennævnte udrenselse havde fundet sted, vendte sognepræsterne tilbage med deres krav om, at befolkningen skulle gribe i egen barm. Denne sejrende tankegang fik betydelige konsekvenser for befolkningen, for den medførte en knugende syndsbevidsthed og erkendelsen af en straffende, men retfærdig Gud. Til gengæld kunne antallet af bål have været langt større i Danmark, hvis befolkningens opfattelse også havde fået støtte af sognepræsterne.

Cand.mag. Thorkild Kjærgaard

forsvarede den 5. december 1991 sin afhandling:

»Den danske Revolution 1500-1800. En økohistorisk tolkning« for den filosofiske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, dr.phil. Ole Feldbæk, Københavns Universitet og docent, dr.phil. Karl-Erik Frandsen, Københavns Universitet.

Af tilhørerne opponerede overinspektør Bent Aaby, lektor Hans Vammen, lektor Dan Christensen, forsk-

ningskandidat, dr.phil. Niels Hubel og professor, dr.phil. Sofus Christiansen.

Graden blev konfereret den 12. december 1991.

Selvbibliografi: Thorkild Kjærgaard. Født den 15. marts 1945 i Nørre Felding. Student 1963 fra Sorø Akademis Skole. 1963-64 landbrugsselev i Danmark og i Finland. Københavns Universitets guldmedalje 1973 for besvarelse af en prisopgave om den offentlige kritik af den danske enevælde 1789-1799. Cand. mag. (historie og fransk) 1976, Københavns Universitet. Instruktør ved Historisk Institut, Københavns Universitet 1971-74, kandidat-, derefter seniorstipendiat sammesteds 1975-81. 1982 undervisningsassistent. 1983-86 forskningsstipendiat ved Det europæiske Universitetsinstitut i Firenze (Italien), 1985-86 tillige ekstern lektor ved Historisk Institut, Københavns Universitet. Fulbright-gæstelektor ved University of Kansas (Lawrence, Kansas, USA) 1987. 1987-88 forskningsrådsstipendiat (SHF), 1988-89 stipendium fra Carlsbergfondet, afbrudt af en midlertidig ansættelse på Det kongelige Bibliotek som arrangør af udstillingen »Danmark og den franske revolution« i anledning af 200-året for stormen på Bastillen. Fra 1. november 1989 museumsinspektør ved Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, Hillerød. Gift med cand.phil. Gerd Malling, født 1947.

Publ.: Forskellige arbejder om landbrug, økonomi, politik kunst og kultur i tiden fra ca. 1500 til i dag. Desuden enkelte historiografiske arbejder, bl.a. »Gårdmandslinien i dansk historieskrivning« (1979).

Disputatsen »Den danske Revolution 1500-1800. En økohistorisk tolkning« skildrer det danske samfunds historie i den afgørende periode mellem 1500 og 1800 som en helhed, hvori politiske, økonomiske, sociale og kulturelle faktorer sammenflettes i en samlet syntese. Arbejdet søger dermed at realisere de ideer om historieforskningens mål, som blev fremført af Povl Bagge, professor i historie 1951-73.

Cand.mag. Allan A. Lund

forsvarede den 5. december 1991 sin afhandling:

»Studier i og omkring Tacitus' Germania 1979-1989« for den filosofiske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, dr. D. Timpe, Würzburg og professor, dr.phil. Johnny Christensen, Københavns Universitet. Af tilhørerne opponerede lektor Karsten Friis-Jensen.

Graden blev konfereret den 12. december 1991.

Selvbibliografi: Allan Antoni Lund. Født 2. maj 1944, København. Hovedfag latin (København, januar 1970). Hovedfag nygræsk (Lund, Sverige, september 1970) cand.mag. Nuværende stilling: Freelanceforsker. Dis-

putatsarbejdet: »Studier i Tacitus' Germania 1979-1989«. Hovedtese: Tacitus' Germania er et etnografisk skrift skrevet for et romersk publikum i slutningen af det århundrede e.Kr. og ingen historisk kildekrift i gængs forstand.

Lektor, Ph.D. Daniel Potts

forsvarede den 20. juni 1991 sin afhandling:

»The Arabian Gulf in Antiquity« for den filosofiske doktorgrad.

Officielle opponenter var dr. Serge Cleuziou, Paris Universitet og lektor, dr.theol. John Strange, Københavns Universitet. Af tilhørerne opponerede dr.phil. Klavs Randsborg og dr.phil. Lise Hannestad.

Graden blev konfereret den 21. juni 1991.

Selvbibliografi: Daniel Thomas Potts. Født den 10. februar 1953 i New York, USA. Student den 15. juni fra Verona High School, Verona, New Jersey, USA. A.B. 1975 – Harvard College, Cambridge, MA, USA, Ph.D. 1980 – Harvard University, Cambridge, MA, USA. Nuværende stilling: Professor, Dept. of Archaeology, The University of Sydney, N.S.W. 2006, Australien. Gift med Hildreth Burnett d. 20.06. 1979, 2 børn: Rowena født d. 17.06. 1983 (pige), Morgan født d. 17.04. 1985 (dreng). Diverse forskningsmidler fra SHF, Gads Fond; publikationsstøtte fra Carlsbergfond, Ny Carlsberg Fond, Gads Fond, Davids Fond, Undervisningsministeriets Tipsmidler, Fakultetets Publikationskonto.

Publikationer: Dilmun: New studies in the Archaeology and early history of Bahrain (Berlin 1983). Arabia by the Blest (København 1988). Miscellanea Hasaitica (København 1989). A Prehistoric Mound in the Emirate of UMM Al-Qaiwain: Excavations at Tell Abraq (København 1990).

Disputatsen: En syntese og analyse af Golfområdets (d.v.s. Kuwait, Saudi-Arabien's Ostprovins, Bahrain, Qatar Forenede Arabiske Emirater, Oman) arkæologi og historie fra ca. 8.000 f.Chr. til den islamiske erobring; med diverse studier om bestemte kronologiske og kultur-historiske problemer; regionens særskilte identitet bliver fremlagt; første arkæologisk-historiske værk af den karakter om området.

Mag.art. Per K. Sørensen

forsvarede den 7. juni 1991 sin afhandling:

»Divinity Secularized An Inquiry into The Nature and Form of the Songs Ascribed to the Sixth Dalai Lama« for den filosofiske doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, dr. Per Kværne, Oslo Universitet og lektor dr.phil. Chr. Lindtner, Københavns Universitet.

Graden blev konfereret den 13. juni 1991.

Doctores scientiarum

Mag.scient. Johannes Andersen

forsvarede den 20. juni 1991 sin afhandling:

»Accurate Physical Properties of Normal Stars: Determination and Applications« for den naturvidenskabelige doktorgrad.

Officielle opponenter var dr. Alan H. Batten og lektor, dr.scient. Jørgen Otzen Petersen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 27. juni 1991.

Selvbibliografi: Johannes Andersen. Født den 29. august 1943 i Skive. Student juni 1962 fra Metropolitanskolen. Mag.scient. (astronomi) 1969 fra Københavns Universitet. Nuværende stilling: Lektor ved Astronomisk Observatorium, Københavns Universitet. Gift med lektor ved Astronomisk Observatorium, fil.dr. Birgitta Nordström. Modtaget støtte: Rejse-, stipendie- og anden finansiel støtte fra Statens naturvidenskabelige Forskningsråd, den danske ESO-følgeforskningsbevilling, Carlsbergfondet, European Southern Observatory og Smithsonian Institution.

Publikationer: Blandt ca. 140 tidligere publikationer kan nævnes: J. Andersen: »The Schmidt Telescope as an Astrometric Instrument«, Astron. Astrophys. 1971; J. Andersen, B. Gustafsson & D. L. Lambert: »The Lithium Isotope Ratio in F and G Stars«, Astron. Astrophys. 1984; B. Nordström & J. Andersen: »Radial Velocities of Bright Southern Stars. IV. 551 A and F-type HR and FK Stars«, Astron. Astrophys. Suppl. 1985; J. Andersen, A. Blecha & M. F. Walker: »The distance modulus of the Large Magellanic Cloud: Evidence from colour-magnitude diagrams of old clusters«, Astron. Astrophys. 1985.

Disputatsarbejdet: Titel: Accurate Physical Properties of Normal Stars: Determination and Applications. Disputatsen (inkl. 20 tidligere artikler) beskriver et projekt til bestemmelse af stjerners masser og radier med en nøjagtighed på 1-2 %, samt anvendelser af disse data med hovedvægt på en sammenligning med teoretiske modeller for stjerners udvikling.

Teorien for stjerners udvikling er en hjørnesten i vor forståelse af universet, herunder af selve universets alder, galaksernes dannelse og udvikling og grundstofernes oprindelse. For en given begyndelsesmasse forudsiger teorien i princippet alle en stjernes observerbare parametre som funktion af tiden. Beregningerne kan derfor kontrolleres ved at observere »rigtige« stjerner med nøjagtigt kendte masser.

Fundamentale bestemmelser af masse og radius med den krævede nøjagtighed kan kun foretages for stjerner i dobbeltstjernesystemer, hvor stjernerne formørker hinanden under omløbet. De nødvendige data er spektroskopiske målinger af stjernernes banehastighed v.hj.a. Doppler-effekten, samt målinger af lysvariationerne under formørkelserne.

Adgangen til European Southern Observatory i Chile og de danske teleskoper har givet ideelle betingelser for programmet, der er udført over de sidste 18 år sammen med især J. V. Clausen og B. Nordström. De over 100 publikationer fra projektet har bidraget med ca. 2/3 af samtlige eksisterende data med 1-2 % nøjagtighed. Resultaterne har vist, at de klassiske teoretiske modeller og de beregnede aldre for mange stjerner må revideres væsentligt.

Lic.scient. Jens Arnsparng

forsvarede den 3. juni 1991 sin afhandling:

»Motion Constraint Equations in Vision Calculus« for den naturvidenskabelige doktorgrad.

Officielle opponenter var professor Orbert J. Woodham, professor Jan-Oluf Eklundh og professor, dr.phil. Peter Johansen. Af tilhørerne opponerede adjunkt Torben Mogensen.

Graden blev konfereret den 10. juni 1991.

Selvbiografi: Jens Otto Arnsparng. Født den 5. februar 1951 i Odense. Student den 18. juni 1969 fra Sønderborg Statsskole. Cand.scient. (udvidet), november 1981. Hovedfag: datalogi, bifag 1: fysik, bifag 2: matematik Datalogisk Institut, Københavns Universitet (DIKU). Nuværende stilling: Lektor v. Datalogisk Institut, Kbh. Universitet, (DIKU) p.t. på orlov derfra og ansat i ESPRIT projekt ved: Utrecht Biophysics Institute, University of Utrecht (UBI). Dejlig barndom i Odense, boblende gymnasietid i Sønderborg, uengageret studietid i København. Valgte musikkarrieren fra, fik dejlig kone og tre børn samt en hel del spændende erhvervsarbejde. Springet tilbage til videnskabelig grundforskning tegner overordentlig interessant og givende. Modtaget støtte: SNF rammebevilling til 'datamatysyn' ved DIKU. Andel heri. SNF særbevilling til besøg af universiteter i USA. SNF støtte til ekstraudgifter v. ophold i udland, Holland. ESPRIT rejsemidler og diverse projektstøtte. Orlov og udsendelse fra DIKU. Gæsteansættelse ved UBI i ESPRIT Insight projekt.

Publikationer: Arnsparng, J. On the use of the Horizon of a Translating Planar Curve. Pattern Recognition Letters, juli 1989. Arnsparng, J. Direct Determination of a Non Accelerating Grey Level Scene. 10th International Conference on Pattern Recognition, New Jersey, juni 1990. Arnsparng, J. The Concept of Virtual Motion in Vision Calculus. Pattern Recognition Letters, august 1990. Arnsparng, J. On the Use of Time Varying Shading and Surface Rim Irradiance. Pattern Recognition Letters, april 1991. Arnsparng, J. Fundamentals of Texture Flow Equations in Vision Calculus. Pattern Recognition Letters, april 1991.

Disputatsarbejdet: Hovedtemaet for afhandlingen er indsigt i bevægelsesanalyse. Følgende grupper af nøglespørgsmål er formuleret:

A. Kan der indenfor problemområder i gråtone-sekvenser udledes andre bevægelsesligninger end den klassisk kendte? Udnytter disse ligninger data på alternative måder? Kan sådanne ligninger danne grundlag for alternative beregningskalkuler?

B. Kan der udledes bevægelsesligninger indenfor problemområder i billedsekvenser af tidsvarierende toning eller tidsvarierende tekstur, områder som hidtil kun i ringe omfang eller slet ikke er analyseret ved hjælp af bevægelseskalkuler? Kan de nye ligninger danne grundlag for beregningskalkuler, der er væsensforskellige fra kalkuler fra problemområder i billedsekvenser af gråtoner?

C. Kan karakteristiske punkter, forsvindingspunkter og horisonter bidrage væsentligt ved analyse af billedsekvenser i den forstand, at enklere eller radikalt anderledes bevægelsesligninger kan udledes for klassiske problemområder såsom bestemmelse af optisk bevægelse og bestemmelse af rumlig bevægelsesretning og fladestruktur.

For detaljerede tekniske konklusioner af denne afhandling henvises til de konkluderende afsnit i de enkelte arbejder. En triade af mere generelle konklusioner af denne afhandling er:

- Billedsekvenser indeholder mange slags information, som er relaterede til hinanden og til den rumlige scene på hidtil ukendte måder eller tilbyder hidtil ukendte og simple systemer af lineære ligninger til klassiske bestemmelsesopgaver.
- Der er opnået en bedre forståelse for den måde, forskellige data evt. kan bruges til scenebestemmelse. Ligheder og forskelligheder, nedarvet i den information, forskellige former for data bærer, er nu bedre forstået end tidligere. Nye måder at kombinere nøgler på er foreslået.
- En forbedret forståelse af projektiv geometri og projektiv fysik samt nytten af information lokalt omkring karakteristiske punkter er opnået. Et fortsat studie af disse discipliner er blevet kraftigt tilskyndet.

Selv om de tekniske detaljer i afhandlingen sandelig hævdes at være gyldige, vil oversigten ovenfor samt de indgående delarbejder forhåbentlig rejse en debat om betydningen af detaljer og af deres tydningskraft i givne applikationer. For videnskabens skyld håber jeg sådanne diskussioner vil fortsætte med det formål at opnå stadig bedre indsigt. Hensigten med denne afhandling har kun været at give en videnskabelig kommentar til bevægelsesligninger i synskalkule.

Lic.techn. Jakob Bohr

forsvarede den 29. maj 1991 sin afhandling:

»Surface Structures, Magnetic Structures, and Small Inclusions, as Studied by X-ray Diffraction« for den naturvidenskabelige doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, dr. J. F. van der

Veen, professor A.R. Mackintosh og professor, dr.phil. Hans Henrik Andersen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 6. juni 1991.

Selvbiografi: Jakob Bohr. Født den 17. februar 1957 i København. Civilingeniør, Danmarks Tekniske Højskole 1980. Lic.techn., Danmarks Tekniske Højskole 1984. Nuværende stilling: Fra 1. juli 1991 Forskningsprofessor, Forskningscenter Risø. Modtaget støtte: Thomas B. Thriges Fond, Bevilling nr. 3950 (1987).

Publikationer: J. Bohr, R. Feidenhans'l, M. Nielsen, M. Toney, R. L. Johnson and I. K. Robinson. Model-Independent Structure Determination of the InSb (111) 2×2 Surface with use of Synchrotron X-Ray Diffraction. Phys. Rev. Lett. 54, 1275 (1985). J. Bohr, D. Gibbs, D. E. Moncton, and K. L. D'Amico. Spin Slips and Lattice Modulations in Holmium: A Magnetic X-Ray Scattering Study, Physica 140A, B49 (1986). J. Bohr. Epitaxial Clusters in Single Crystal Hosts. Zeitschrift für Physik D 20, 215 (1991).

Disputatsarbejdet: Det er især en bestemt form for røntgenstråling produceret i store anlæg kaldet synkrotroner, der har vist sig velegnet til at opnå viden om atomstrukturen på selve overfladen af forskellige materialer. Det er blandt andet vist, at grænsefladen mellem to forskellige stoffer kan bestå af blot et enkelt lag af atomer.

Et centralt arbejde i afhandlingen er opdagelsen af hidtil oversete former for magnetiske strukturer i de sjældne jordarter. Disse metaller er også studeret ved hjælp af synkrotronrøntgenstråling, som viser sig at være så kraftig, at den kan benyttes til at studere magnetisme med. Små atomare magneter kan arrangere sig i et mønster, der minder om en vindeltrappe. Nogle trin i trappen har vist sig at have dobbelt højde, og kendskab hertil er afgørende for forståelsen af de sjældne jordarters magnetiske egenskaber.

Smeltning er en proces, der er velkendt fra hverdagen, men på trods heraf er den præcise mekanisme, der ligger bag, ikke afdækket endnu. I doktorafhandlingen beskrives, hvordan forskellige stadier i smelteprocessen kan identificeres ved hjælp af røntgenstrålingen. For eksempel er det vist, at små blyansamlinger indkapslet i aluminium smelter, når atomerne vibrerer så meget, at de når ud på 12 % af afstanden mellem atomerne. Sådanne blyansamlinger kan ikke blot underafkøles, men også overopvarmes.

Lic.scient. Vibeke Brock

forsvarede den 19. april 1991 sin afhandling:

»An interdisciplinary study of evolution in the cockles, *Cardium* (*Cerastoderma*) *edule*, *C. glaucum* and *C. lamarcki* for den naturvidenskabelige doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, fil.dr. Bertil

Åkesson, professor, dr.phil. Bent Christensen og lektor, dr.phil. G. Høpner Petersen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 29. april 1991.

Selvbiografi: Vibeke Christenze Brock. Født den 24. juli 1944 i Odense. Student den 21. juni 1962 fra Viborg Katedralskole. Lærer, liniefag i biologi, Århus, juni 1967. Cand.pæd. i biologi, D.L.H. København, juli 1976. Lic.scient. i biologi, Aarhus Universitet, juni 1980. Nuværende stilling: Adjunkt ved Biologisk Institut, Odense Univ. 1990. Gift med adm. overlæge, dr.med., Axel Brock, mor til cand.med. Birgitte Brock og stud.med.vet. Christina Brock. Studieophold bl.a. ved State University of New York (1982), Harvard University (1988) og Australian Institute of Marine Science (1989). Modtaget støtte: SNF: 1977-1991: 613.111 kr. NATO: 1985: 75.000 kr. Carlsbergfondet: 1987-90: 370.610 kr. American Scandinavian Foundation: 1989: 15.000 kr.

Publikationer: Vigtigste videnskabelige publikationer udover de 16 arbejder, der indgår i disputatsen: Brock, V. 1980: Ph.D.-afhandling. Arts-niche forholdet for *Cardium edule*-C lamarcki komplekset. Aarhus Universitet. 1-126. Vlijm, I.; Schaefer, G.; Brock, V. and Beardmore, J. A. 1982. Skolebiologi i Europa. Biologforbundets Forlag. 1-40. Brock, V.; Kennedy, V. and Brock, A. 1986. Temperature dependency of carbohydrate activity in the hepatopancreas of thirteen estuarine and coastal bivalve species from the North American East Coast. J. Exp. Mar. Biol. Ecol. 103:87-101. Bourget, E.; Berard, H. and Brock, V. 1991. Testing hypotheses concerning the formation of shell growth marks in marine pelecypods. Can. J. Zool. 535-546.

Disputatsafhandlingen, der er baseret på 16 tidligere publicerede arbejder, integrerer undersøgelser fra områderne biokemi, molekylær biologi, fysiologi, genetik, palæobiologi, og økologi med henblik på at forstå evolution og artsdifferentiering af et artskompleks (hjertermuslinger). De to arter, *Cerastoderma edule* og *C. lamarcki*, kan i sympatri oftest adskilles på basis af skalkarakter i overensstemmelse med Linnés typologiske arts-kriterium. Endvidere er vist, at de to arter er forskellige ud fra Mayr's genetiske arts-kriterium (at en art er et selvstændigt genetisk system) idet de ikke danner hybrider og er forskellige m.h.t. enzymløstre, immunologisk definerede antigener og DNA-sekvenser. Med basis i de to ovennævnte separationer undersøgt, hvorvidt de to former også økologisk set (Darwin: til én funktionel niche svarer én art) er at opfatte som arter. Især habitatparametrene, salinitet, temperatur og sedimentretention viste overlappende, men forskellige funktionelle nicher. De to former kan altså i alle tre henseender opfattes som arter. Det anses sandsynligt, at deres stamformer var adskilt ved overgangen til Miocæn. For den mediterrane form *C.*

glaucom er forholdet mindre klart. Der er ikke påvist typologisk basis for at adskille *C. lamarcki* fra den, men de to former er forskellige med hensyn til genetiske og økofysiologiske forhold. De to former (defineret ud fra genetiske og økofysiologiske kriterier) er ikke registreret i sympatri, og det er muligt, at de udgør et økogenetisk kontinuum. Det forekommer sandsynligt, at *C. lamarcki* er en form af *C. glaucom*, som er tilpasset det postglaciale miljø i Nordeuropa indenfor de seneste 10.000 år. Arbejdet eksemplificerer, at der ikke nødvendigvis er diskrepans mellem genetiske og paleontologiske evolutionsteorier.

Lic.scient. Poul E. Budtz

forsvarede den 15. november 1991 sin afhandling:

»Tissue kinetic homeostasis: Studies on toad epidermis« for den naturvidenskabelige doktorgrad.

Officielle opponenter var professor Olav H. Iversen, Oslo, professor C. S. Potten, Manchester og lektor, dr.phil. Lis Olesen Larsen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 3. december 1991.

Selvbibliografi: Poul Egede Budtz. Født 27. juni 1936 som søn af skibsfører Hans E. Budtz og Lis Budtz, født Fondin. Student fra Vestre Borgerdydskole 1955, cand.mag. i naturhistorie/geografi 1963. Værnepligt Grønland 1963-1964. Research fellow ved Zoology Department, University of Leeds, 1964-1965. Adjunkt ved Zoofysiologisk Laboratorium A fra 1964 og amanuensis sammesteds fra 1967. Lic.scient. 1970 på undersøgelser over hypofyseforlappens centralnervøse kontrol. Med udgangspunkt i huden som målorgan for ACTH-binyrebark-systemet hos padder har mit vigtigste forskningsområde siden midten af 1970'erne været epidermal vækstkontrol.

Man havde længe vidst, at fjernelse af hypofyseforlappen hos padder medfører ophør af hamskifte og øget hamdannelsesfrekvens, resulterende i dannelse af en flerlaget stratum corneum. I undersøgelser fra 1970'erne vistes bl.a., at der efter fjernelse af hypofyseforlappen, på trods af et øget celletab til dannelse af nye hamme, ikke kunne påvises nogen signifikant ændring i antallet af celler per mm^2 i den levende epidermis ('cellepuljen'). Da man på daværende tidspunkt antog, at epidermis opretholdt en konstant cellepulje ved en nøje afstemt balance mellem celledelinger og tab af celler ved dannelse og afstødning af forhornede celler, var det en naturlig tanke, at mitoseaktiviteten måtte være øget for at erstatte det øgede tab af celler til (den døde) stratum corneum. Denne hypotese danner udgangspunkt for de arbejder fra 1980'erne, der er grundlaget for disputatsen. I disse arbejder kunne det vises, at skrubtudseepidermis opretholder en ret konstant cellepulje (25.000-30.000 celler per mm^2) ('epidermal homeostase'), at epidermis normalt produce-

rer langt flere celler (K_b) end der tabes ved hamafkastninger (K_d), at 'overskuddet' af celler elimineres ved en speciel form for celledød (apoptose), samt at K_b/K_d kan ændres eksperimentelt uden at cellepuljens størrelse påvirkes væsentligt. Det sidste skyldes, at apoptoseraten også ændres ved disse manipulationer, hvoraf fremgår, at apoptose er en vigtig parameter i studier af epidermal homeostase. Mens man altså tidligere havde troet, at den epidermale cellepuljens størrelse alene var bestemt af mitoseaktivitet og tab af forhornede celler i en nøje afstemt balance, blev det nu vist, at den er bestemt af (mindst) 3 parametre: mitoseaktivitet, celletab ved hamdannelse og -afkastning ('programmeret celledød') og celledød ved intraepidermal apoptose ('reguleret celledød'). Opretholdelse af en konstant cellepulje efter fjernelse af hypofyseforlappen skulle altså ikke forklares ved øget mitoserate, men ved en reduceret apoptoserate!

I disputatsen diskuteres og perspektiveres disse undersøgelser. Der opstilles en model for den vævskinetiske organisation af epidermis som muligvis, fordi apoptose er indbygget i modellen, kan forklare forskelle i den strukturelle opbygning af huden i søjleagtige enheder hos visse dyr (f.eks. mus) kontra manglende sådanne hos andre dyr (f.eks. skrubtudse og mennesket). Endvidere argumenteres for, at cellepuljens størrelse, selv om der er tale om et nøje samspil, primært reguleres af apoptoseraten og kun sekundært af mitoseraten, mens deskvameringsraten (celletabet ved hamafkastninger) ikke synes at være direkte relateret til cellepuljens størrelse. Endelig diskuteres vækstkontrol generelt, herunder apoptosens rolle som vigtig vækstparameter.

Lic.scient. Lars B. Clemmensen

forsvarede den 28. oktober 1991 sin afhandling:

»Eolisk arkitektur og aflejringsdynamik. En undersøgelse af ni æoliske aflejringsystemer (Prækambrium-Recent) fra den nordatlantiske region« for den naturvidenskabelige doktorgrad.

Officielle opponenter var professor Gary Kocurek, professor Michael R. Talbot og lektor Richard Bromley. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 8. november 1991.

Selvbibliografi: Lars Bjørn Clemmensen. Født den 31. oktober 1949 i København. Cand.scient. november 1974, lic.scient. maj 1978. Nuværende stilling: Lektor i sedimentologi, Geologisk Institut, Københavns Universitet.

Disputatsarbejdet: Lars B. Clemmensen har i årene 1975-1991 skrevet 34 videnskabelige arbejder om sedimentære bjergarter. Hovedparten af disse arbejder er facies analyser af kontinentale, klastiske sedimenter. Data er primært indsamlet ved geologisk feltarbejde bl.a. i Grønland, Skotland og U.S.A. Statens naturvi-

denskabelige Forskningsråd og Energiministeriet har støttet forskningen med bevillinger.

Disputatsarbejdet »Æolisk arkitektur og aflejringssy-
ndynamik. En undersøgelse af ni æoliske aflejringssy-
stemer (Prækambrium-Recent) fra den nordatlanti-
ske region« er en oversigt over 13 tidligere publicerede
arbejder om æoliske facies og aflejringssystemer. Un-
dersøgelserne af de æoliske aflejringssystemer har ført
til en gradvis udvikling af et klassifikationssystem af
æoliske aflejringer. Den sedimentære arkitektur af æo-
liske aflejringer er hierarkisk opbygget og beskrives i
disputatsarbejdet som mikro-skala, meso-skala, makro-
skala og mega-skala æolisk arkitektur. Analyserne af
de æoliske formationer har ført til oplysninger om
sedimenternes aflejringssyndynamik på flere skalatrin.
Undersøgelserne har bl.a. vist, at æolisk sedimenta-
tion som hovedregel er episodisk. Mange fossile sand-
haves dynamik (akkumulationsperioder afbrudt af
erosionsperioder) blev primært styret af klimafluktua-
tioner. Disse klimafluktuationer kan i flere tilfælde tol-
kes som resultat af astronomisk kontrollerede variationer
i solindstråling på lave palæobreddegrader (Mil-
lankovitch effekter).

Lic.scient. Finn Hynne

forsvarede den 30. august 1991 sin afhandling:

»Scattering of light in a finite molecular fluid« for
den naturvidenskabelige doktorgrad.

Officielle opponenter var professor A. D. Bucking-
ham, Cambridge, professor H. Smith og professor
C. J. Ballhausen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 11. september 1991.

Selvbiografi: Finn Hynne. Født den 21. maj 1938 i Kø-
benhavn. Mag.scient. 1964, lic.scient. 1970 Køben-
havns Universitet. Nuværende stilling: Lektor, Ke-
misk Institut, Københavns Universitet.

Disputatsarbejdet: Disputatsafhandlingen indehol-
der en teori, der beskriver lysbrydning og lysspre-
dning i væsker som resultat af spredning af lys på de
enkelte molekyler.

Der udledes et reciprocitetsprincip for lysspre-
dning, som viser hvordan spredt lys bliver reflekteret og
brudt ved overfladen af det spredende medium. Dette
har hidtil ikke været beskrevet på molekylært grund-
lag og har kun været forstået intuitivt.

Det vises, hvordan makroskopisk multipel spre-
dning kan defineres og behandles naturligt på molekyl-
lært niveau, og herunder forudsiges det, at der vil op-
træde et specielt fænomen, kohærent tilbagespre-
dning, i forbindelse med kritisk opalescens.

For lysbrydning afklares forholdet mellem to histo-
risk vigtige relationer for brydningsindexet, Lorentz-
Lorenz ligningen og Onsager-Böttcher ligningen, ved
en analyse af de molekylære spredningsprocesser.
Denne analyse bygger på eksakte, ækvivalente genera-

liseringer af de to klassiske relationer, der udledes i
disputatsen, og den viser hvor og hvorfor de klassiske
relationer fejler.

Det vises, at teoriens enkelte dele er forbundet med
generaliserede Bohr-Peierls-Placzek relationer på fle-
re niveauer: teorien udgør et naturligt hele. Dette viser
sig bl.a. ved en iøjnefaldende strukturel lighed mellem
udtrykkene for spredning og for brydning.

Cand.polyt. Svend Erik Jørgensen

forsvarede den 27. februar 1991 sin afhandling:

»Modelling Eutrophication of Lakes« for den na-
turvidenskabelige doktorgrad.

Officielle opponenter var professor Bengt-Owe
Jansson, professor P. M. Jonásson og professor Tom
Fenchel. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 7. marts 1991.

Selvbiografi: Sven Erik Jørgensen. Født den 29. august
1934 i København. Student den 20. juni 1953 fra
Vestre Borgerdyd. Cand.polyt. (kemi), januar 1958,
DTH, København. Doctor of Engineering, Karlsruhe
Universitát. Filosofikum, Københavns Universitet
1954. Nuværende stilling: Danmarks Farmaceutiske
Højskole: Docent, Distinguished professor, Ohio St.
University. Cand.polyt. 1958, procesingeniør 1958-
60, rådgivende ingeniør 1960-65, DIA-K 1960-65,
DFH 1966. Medlem af bestyrelsen for International
Lake Environment Modelling, forfatter, el. redaktør,
til 33 bøger (14 på engelsk), 111 publikationer. Mod-
taget støtte fra Statens naturvidenskabelige Forsk-
ningsråd.

Disputatsarbejdet: Afhandlingen viser udviklingen
af en eutrofieringsmodel fra begyndelsen af 70'erne til
slutningen. Arbejdet viser at en eutrofieringsmodel
kan opstilles og valideres med rimeligt resultat, forud-
sat at man omhyggeligt følger en opstillet procedure
og vælger modelkompleksitet i overensstemmelse med
data, problemstilling og økosystem. Endvidere har
modellens mulighed som prognoseværktøj været testet
med et rimeligt acceptabelt resultat. Modellens gene-
ralitet har været undersøgt ved at anvende den på 17
case studies, og konklusionen er helt klart den, at mo-
dellen måtte i en vis udstrækning ændres fra case til
case, idet det viste sig nødvendigt at tage hensyn til de
enkelte økosystemers karakteristika.

Ud over sin anvendelse til miljøforvaltning har mo-
dellen været anvendt til at give oplysning om søers
egenskaber i henseende til eutrofiering på system ni-
veau. Ligeledes kan den anvendes til at udpege »hvide
pletter« i vor systemviden med henblik på at give
forskningsprioritering.

Cand.polyt. Gundorph Kjeldgård Kristiansen

forsvarede den 22. marts 1991 sin afhandling:

»A method for solution of external problems for entire functions, in particular polynomials« for den naturvidenskabelige doktorgrad

Officielle opponenter var professor, dr.phil. Christan Berg og lektor, dr.scient. Niels Vigand Pedersen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 2. april 1991.

Selvbiografi: Gundorph Kjeldgård Kristiansen. Født den 12. september 1935 i Bråby. Student den 21. juni 1952 fra Haslev Gymnasium. Civilingeniøreksamen 1959, Danmarks Tekniske Højskole. Nuværende stilling: Ingen. Hustru: Kate Kristiansen. Børn: Lisbeth og Lars. Modtaget støtte: SNF til 1) lærerudveksling AUC – University of Wisconsin-Green Bay 1986-1987 (70.000 kr.). 2) Trykning af disputats (10.376 kr.).

Publikationer: »Proof of an inequality for trigonometric polynomials«, *Proc. Amer. Math. Soc.* 44 (1974), 49-57. »Some inequalities for algebraic and trigonometric polynomials«, *J. London Math. Soc.* (2) 20 (1979) 300-314. »Some inequalities for algebraic and trigonometric polynomials II«, *J. London Math. Soc.* (2) 28 (1983) 83-92. »Characterization of polynomials by means of their stationary values«, *Arch. Math.* 43 (1984), 44-48. »Proof of Kuhn's polynomial conjectures«, *Arch. Math.* 44 (1985), 73-78.

Disputatsarbejdet: Nogle ældre formodninger (fremsat af Erdős, Hayman, Kuhn, Saff og Sheil-Small) vedrørende uligheder for almindelige (»algebraiske») og trigonometriske polynomier blev bevist med beslægtede metoder, og disputatsen redegør for lighedspunkterne. Disse metoder blev videreudviklet og benyttet til beviser for generaliseringer af de ovennævnte resultater, f.eks. også til etablering af uligheder for visse hele funktioner, der kan fås som grænsefunktioner for følger af polynomier med udelukkende reelle rødder.

Den grundlæggende teknik består i reformulering af problemet som bestemmelse af en ekstrem værdi for en funktional, bevis for eksistensen af en ekstremalfunktion, reduktion af antallet af frie parametre ved en variationsmetode, der respekterer de sidebetingelser, en ekstremalfunktion skal opfylde (opgivet supremum-norm relativt til et givet reelt interval, beliggenhed af nulpunkterne for funktionen eller dens afledede), og endelig undersøgelse af de resterende funktioner med henblik på bestemmelse af ekstremalfunktionerne. Med de anvendte metoder har det vist sig væsentligt, at hver af de betragtede funktioner kan karakteriseres på nær en affin afbildning af den uafhængige variable ved den ordnede følge af sine stationære værdier (med multiplaciteter) langs den reelle akse (det forudsættes, at funktionen afledede udelukkende har reelle nulpunkter).

Lic.scient. Kjeld Bagger Laursen

forsvarede den 7. juni 1991 sin afhandling:

»Spectral subspaces and automatic continuity« for den naturvidenskabelige doktorgrad.

Officielle opponenter var professor H. Garth Dales og professor, dr.phil. Gert Kjærgård Pedersen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 17. juni 1991.

Selvbiografi: Kjeld Bagger Laursen. Født den 8. januar 1942 i Tørring. Student den 25. juni 1960 fra Horsens statsskole. Ph.D. juni 1967, University of Minnesota. Nuværende stilling: Lektor, Københavns Universitets Matematiske Institut. Gift den 8. juni 1966 med Virginia Rayholds, 1 søn, Michael, født 21. marts 1971.

Publikationer: Tensor products of Banach algebras with involution. *Trans. Amer. Math. Soc.* 136 (1969), 467-487 (MR 38, 2610). Nogle resultater vedrørende generaliserede gruppealgebraer, guldmedaljeafhandling, Aarhus Universitet 1968. Automatic continuity in Banach spaces and algebras (with J. D. Stein, Jr.) *Amr. J. Math.* XCV (1973), 495-505 (MR 49, 7991). Automatic continuity in algebras of differentiable functions (with W. G. Bade and P. C. Curtis, Jr.), *Math. Scand.* 40 (1977), 249-270 (MR 57, 7180). Divisible subspaces and problems of automatic continuity (with W. G. Bade and P. C. Curtis, Jr.), *Stud. Math.* LXVIII (1980), 159-186 (MR 82b, 46059). Multipliers of radical Banach algebras of power series (with W. G. Bade and H. C. Dales), *Mem. Amer. Math. Soc.* 49 (1984), no. 303 (MR 85j, 46094).

Disputatsarbejdet: Anskuet generelt kan disputatsarbejdet ses som et studium af samspillet mellem visse algebraiske og topologiske egenskaber. Dette samspil er et grundlæggende aspekt af den automatiske kontinuitet, hvis hovedspørgsmål er: Kan man ud fra en funktions form, f.eks. at den bevarer regneoperationer, slutte noget om dens glathed? En variant heraf er spørgsmålet om en given algebra kan understøttes med to væsensforskellige normer (»entydighed af norm«).

Ved at kombinere teknikker, der går tilbage til Johnson og Sinclair (midten af 60'erne), med videreudviklinger af teorien for spektrale underrum (Foiás et al., begyndelsen af 60'erne), opnås der her de indtil videre stærkeste kontinuitetsresultater for de såkaldte flettende lineære afbildninger. Disse kontinuitetsresultater finder en specielt tilfredsstillende form i tilfældet hvor de afbildninger der flettes med et multiplikatorer på kommutative semisimple Banachalgebraer. Den spektralrumsteori, der udvikles, involverer to forskellige klasser af spektrale underrum, den ene af rent algebraisk, den anden af analytisk (og dermed topologisk) karakter. Disse to klasser studeres generelt og identificeres i en række tilfælde. Under visse omstændigheder er de to klasser sammenfaldende; dermed bliver de stærkeste konklusioner mulige. På sin vis il-

lustreres hermed også det før omtalte samspil mellem algebraiske og topologiske begreber.

Lic.agro. Holger Lindgreen

forsvarede den 29. november 1991 sin afhandling:

»Elemental and structural changes in illite/smectite mixed-layer clay minerals during diagenesis in Kimmeridgian-Volgian (-Ryazanian) calcs in the Central Trough, North Sea and the Norwegian-Danish Basin« for den naturvidenskabelige doktorgrad.

Officielle opponenter var professor V. A. Drits, Moskva, dr. M. J. Wilson, Aberdeen og professor, dr.phil. Harry Micheelsen. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 6. december 1991.

Mag.scient. Kay W. Petersen

forsvarede den 18. januar 1991 sin afhandling:

»Evolution and taxonomy in capitate hydroids and medusae (Cnidaria : Hydrozoa)« for den naturvidenskabelige doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, dr.phil. Ole Hei, lektor, dr.phil. Claus Nielsen og professor Bent Muus. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 25. januar 1991.

Selvbibliografi: Kay Werner Petersen. Født den 30. november 1935 i København. Student den 23. juni 1953. fra Efterslægtsselskabets Skole. Magisterkonferens i Zoologi, 1963, Københavns Universitet. Nuværende stilling: Lektor, Zoologisk Museum, Københavns Universitet. Modtaget støtte: Office of Naval Research, Fullbright Foundation, Ford Foundation, Canadian Science Research Council, Statens naturvidenskabelige Forskningsråd.

Publikationer: Petersen, K. W.: On some medusae from the North Atlantic (Papers from the »Dana« Oceanographical Collection No. 48). Vidensk. Meddr. dansk naturh. foren., 1957. Petersen, K. W. & M. Vannucci: The life cycle of *Koellikerina fasciculata* (Anthomedusae, Bougainvilliidae). Publ. Staz. Zo-

ol. Napoli, 1960. Petersen, K. W.: Development of coloniality in Hydrozoa. Systematics Association Special Volume No. 11, London, Academic Press, 1979.

Disputatsafhandlingens vigtigste formål er at undersøge mulighederne for at skabe en fælles systematik for hydrozoernes hydroide- og medusestadier. Diskussionen om principperne og de praktiske muligheder for at få de adskilte systemer for hydroider og meduser bragt i overensstemmelse, specielt på slægtsniveau, har stået på i ca. 100 år. I størstedelen af de sidste tredive års litteratur om disse dyr forfægtes den anskuelse, at medusens reduktion til fastsiddende gonofor bør anvendes som slægtskarakter, således at en iøvrigt ensartet artsgruppe af hydroider deles i to slægter, hvoraf den ene har fri meduse, den anden fast gonofor. Ved hjælp af en kladistisk analyse af ordenen Capitata vises det, at denne anskuelse er fejlagtig, idet det kan demonstreres, at reduktionen af medusen alle i de tilfælde, hvor den kan følges, er sket hos de enkelte arter på et så sent tidspunkt, at alle de øvrige karakterer, der kendetegner den pågældende slægt, er udviklet. Det konkluderes derfor, at man ved at følge de gængse principper blot opnår at skabe para- og polyfyletiske slægter.

Som et resultat af den kladistiske analyse fremlægges for første gang en fælles systematik for capitaternes hydroide- og medusestadier, som bygger på en afvejning af en karakter fra begge stadier i livscyklus. Yderligere diskuteres teorierne om »mosaikrevolution« og »inconsistent evolution« indenfor hydrozoerne. Disse teorier forkastes, idet det vises, at de er et resultat af dårligt underbygget taxonomi.

Lic.scient. Ib Skovgaard

forsvarede den 17. maj 1991 sin afhandling:

»Analytic Statistical Models« for den naturvidenskabelige doktorgrad.

Officielle opponenter var professor, Nancy Reid, Ph.D., professor, dr.phil. Søren Johansen, lektor Jens Ledet Jensen, Ph.D. Af tilhørerne opponerede ingen.

Graden blev konfereret den 29. maj 1991.